

MUSIIKKILUKION ANTI
*KAUSTISEN MUSIIKKILUKIOSSA OPITUT TAIDOT JA NIIDEN MERKITYS
LUKION JÄLKEISESSÄ ELÄMÄSSÄ*

Anna Hautaniemi
Maisterintutkielma
Musiikkikasvatus
Kevät 2014
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Anna Hautaniemi	
Työn nimi – Title Musiikkilukion anti – Kaustisen musiikkilukiassa opitut taidot ja niiden merkitys lukion jälkeisessä elämässä	
Oppiaine – Subject Musiikkikasvatus	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Kevät 2014	Sivumäärä – Number of pages 74
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkimuksessani otan selvää siitä, millaisia taitoja Kaustisen musiikkilukion käyneet kokevat oppineensa lukiosta, ja millä tavoin ne näkyvät heidän elämässään tänä päivänä. Tarkastelen tutkimuksessani Kaustisen musiikkilukiota, sillä Kaustinen tunnetaan erityislaatuisena kansanmusiikkiin painottuneena musiikkipaikkakuntana. Aikaisemmissa tutkimuksissa on selvitetty musiikkilukion merkitystä musiikin ammattiin suuntautuneiden henkilöiden kohdalla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin etsiä vastauksia siihen, millaisia valmiuksia ja työvälineitä Kaustisen musiikkilukio on tarjonnut heille, jotka eivät suuntautuneet lukion jälkeen musiikin alalle, sillä noin 70 % Kaustisen musiikkilukiosta ylioppilaaksi kirjoittaneista työskentelee muulla kuin musiikin alalla.</p> <p>Omat kokemukseni Kaustisen musiikkilukiosta innoittivat tämän aiheen ääreen. Musiikkilukiotoimintaa ei ole tutkittu kovinkaan runsaasti, joten mielestäni tämä tutkimus on paikallaan raottamaan tapauskohtaisesti yhden musiikkilukion toimintaa ja vaikutuksia. Musiikkilukiot ovat erityislukioita, joille opetusministeriö on myöntänyt erityisen koulutustehtävän. Tällaisessa erityislukiassa musiikkipainotus näkyy tuntijaossa ja kurssitarjoitimuksessa.</p> <p>Tutkielman teoriaosuudessa luon katsauksen suomalaisen lukiokoulutukseen ja musiikkilukioihin. Lisäksi esittelen sekä valtakunnallisia lukion opetussuunnitelman perusteita että Kaustisen musiikkilukion koulukohtaista opetussuunnitelmaa. Taustaosuudessa avaan lukijalle myös tarkemmin Kaustisen musiikkilukiota kouluna, sekä kuvaan Kaustisen kuntaa ympäristönä. Lisäksi määrittelen ja esittelen lukio- ja nuoruusikään liittyviä peruskäsitteitä.</p> <p>Tässä tapaustutkimuksessa olen selvittänyt musiikkilukiokokemuksia teemahaastatteluiden kautta. Haastattelin neljää (4) henkilöä, jotka ovat suorittaneet ylioppilastutkinnon Kaustisen musiikkilukiassa vuosina 1999 ja 2000. Heistä yksi on mies ja kolme naisia. Haastatteluaineiston analyysimenetelmänä on ollut laadullinen sisällönanalyysi, ja tulokset on muodostettu abduktiivisen päättelyn kautta.</p> <p>Keskeisimpinä tuloksina selvisi, että Kaustisen musiikkilukio on antanut haastateltaville rohkeutta ja itsevarmuutta elämässä. Lisäksi musiikkilukion yhteisöllinen ja kannustava ilmapiiri auttoi vuorovaikutustaitojen kehittämisessä ja erilaisuuden hyväksymisessä, mikä on näkynyt työelämässä avoimuutena ja rohkeutena. Musiikkilukio opetti myös esimerkiksi vastuullisuutta, luovuutta, itseilmaisua ja monipuolisia työtapoja, jotka näkyvät haastateltavien elämässä tänäkin päivänä: lukiossa opittiin elämässä selviytymisen taitoja. Tutkimukseni perusteella Kaustisen musiikkilukion antamat taidot ja kokemukset vastaavat hyvin sekä valtakunnallisessa että Kaustisen musiikkilukion koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa mainittuja sisältöjä ja tavoitteita.</p>	
Asiasanat – Keywords Musiikkilukio, Lukiokoulutus, Kaustinen	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, Musiikin laitos	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimusaiheen esittely	1
1.2 Aikaisemmat tutkimukset	3
2 Lukiokoulutus	7
2.1 Lukiokoulutus Suomessa.....	7
2.2 Musiikkilukiot	9
3 Opetussuunnitelma	11
3.1 Lukion opetussuunnitelman perusteet.....	11
3.2 Kaustisen musiikkilukion koulukohtainen opetussuunnitelma.....	13
4 Kaustisen musiikkilukio	17
4.1 Kaustisen kunta ja kulttuuritoiminta	20
4.2 Kaustisen musiikkilukio sosiaalisena ympäristönä.....	21
4.3 Luovuus musiikkilukiassa	22
4.4 Kaustisen musiikkilukio 1996-2000.....	23
5 Lukioaika	26
5.1 Nuoruusiän psykososiaalinen kehitys	26
5.2 Musiikin elämyksellisyys ja kokemusmaailma koulussa.....	28
5.3 Varsinaisen kouluajan ulkopuolinen musiikkitoiminta	29
5.4 Vertaisryhmä ja sosiaalinen pääoma	30
5.5 Hyvinvointi lukiossa.....	31
5.6 Minäkäsitys.....	32
6 Tutkimusasetelma	33
6.1 Tutkimusongelma	33
6.2 Tutkimusmenetelmä	33
6.2.1 Tutkimuksen kohderyhmän kuvaus.....	36
6.2.2 Aineiston keruu ja kuvaus.....	37
6.2.3 Aineiston analyysi.....	37
6.3 Tutkimusmenetelmän luotettavuus.....	38
7 Tulokset	40
7.1 Rohkeus.....	40
7.1.1 Itseluottamus ja itsevarmuus	41
7.1.2 Esiintymiskokemuksista opittua.....	41
7.1.3 Valintojen rohkeus	42
7.2 Identiteetin kehitys.....	43
7.2.1 Itseilmaisun ja kokeilemisen kautta opittua.....	44
7.2.2 Tunne-elämän tasapaino ja tunteiden ilmaisu.....	45
7.3 Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot	46
7.3.1 Sosiaaliset taidot ja verkostot työelämässä.....	46
7.3.2 Ystävyyssuhteet.....	47
7.4 Aktiivisuus, sitoutuminen ja osallistuminen	48
7.4.1 Vastuullisuus.....	49
7.4.2 Musiikkiharrastuksista opittua.....	50
7.5 Perustelemisen taito	50
7.6 Erilaiset oppimis- ja työtavat	52
7.7 Luovuus.....	53
7.8 Itsenäisyys	53
8 Tulosten tarkastelu	55
8.1 Tulosten yhteenveto	55
8.2 Tulosten suhde opetussuunnitelmiin	57

9 Päätäntö.....	60
10 Lähteet.....	66
Liite 1	70
Liite 2	72
Liite 3	73

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaiheen esittely

Tutkimukseni aiheena on Kaustisen musiikkilukion vaikutukset: millaisia taitoja ja ominaisuuksia Kaustisen musiikkilukio on opettanut, ja millä tavoin ne ovat näkyneet elämässä lukion jälkeen. Tarkastelussa minulla on Kaustisen musiikkilukio, jossa olen itse suorittanut ylioppilastutkintoni. Etsin tutkielmassani vastauksia siihen, millaisia työvälineitä ja taitoja Kaustisen musiikkilukio on tarjonnut heille, jotka eivät suuntautuneet lukiosta valmistumisen jälkeen musiikin alalle.

Kaustisen musiikkilukio tarjosi itselleni valtavan määrän kokemuksia ja ainutlaatuisia hetkiä. Näiden kokemusten ansiosta koen saaneeni valmiuksia useilla elämän osa-alueilla, kuten työelämässä, sosiaalisessa elämässä sekä muusikkoudessani. Erityisesti mieleen ovat painuneet ne lukemattomat esiintymistilanteet, joissa oli opittava rohkeutta, stressinsietoa ja keksittävä strategioita jännityksen kanssa selviämiseen. Kaustisen musiikkilukiassa oli mahdollista olla osallisena myös suurempaakin vastuuta vaativissa tehtävissä. Opiskelijoille annettiin mahdollisuuksia näyttää osaamistaan esimerkiksi kirjoittamisessa paikallisiin lehtiin. Muistan itse esimerkiksi kirjoittaneeni musiikkipsykologiaa koskevan kirjoituksen Keskipohjanmaa-lehteen opiskelukaverini kanssa. Tällaisten kokemusten lisäksi musiikkilukio tietenkin tarjosi myös lukemattoman määrän mahdollisuuksia työskennellä ammattimuusikoiden sekä muiden ammattilaisten kanssa, mikä rohkaisi valtavasti sekä antoi ideoita ja valmiuksia edessä olleeseen opiskelu- ja työelämään.

Näitä upeita kokemuksia pohtiessani en voi välttyä ajattelemasta, olisiko normaalilukio tarjonnut minulle vastaavia kokemuksia. Sen vuoksi pidänkin hyvin tärkeänä tutkimusta siitä, millaisia kokemuksia muilla musiikkilukion käyneillä on niistä työvälineistä, joita koulussamme tarjottiin. Tässä tapaustutkimuksessani aionkin pureutua siihen, millaisia vaikutuksia Kaustisen musiikkilukiolla on sen käyneiden mielestä ollut. Onko se tarjonnut valmennusta ja apuvälineitä esimerkiksi sosiaaliseen elämään, työelämään, identiteettiin tai yleisesti hyvinvointiin?

Tutkimuksissa keskitytään usein siihen, millaisia vaikutuksia musiikkikasvatuksella on oppilaan musiikilliseen kehitykseen ja formaalissa musiikinopetuksessa saatuihin kokemuksiin. Itse haluan nyt kuitenkin keskittyä siihen, voisiko monipuolisella musiikkitoiminnalla ja lukion toimintakulttuurilla olla niinkin merkittäviä ”sivuvaikutuksia”, että ne voitaisiin rinnastaa itse musiikillisten kokemusten rinnalle. Tätä vastaan on esitetty vastalauseita.

Musiikin vaikutuksia aivoihin tutkineen Frances Rauscherin mukaan musiikkikasvatuksen ei tulisi yrittää todistella todellista arvoaan kaikilla ”ulkomusiikillisilla” vaikutuksillaan, sillä musiikki taidemuotona itsessään jo perustelee itseään (Rauscher 2009, 251). Olen samaa mieltä. Musiikkikasvatuksen asemaa ei tietenkään tulisi perustella ainoastaan näillä vaikutuksilla, mutta ne ovat erittäin arvokkaana osana Kaustisen musiikkilukion rikkautta.

Olen itse suuntautunut lukion jälkeen musiikin alan ammattiin, joten tiedostan ja havaitsen musiikkilukion vaikutukset omassa elämässäni hyvin selkeästi. Kuitenkin vuoteen 2006 mennessä musiikkilukion käyneistä vain noin 30 % opiskelee tai työskentelee musiikin parissa päätoimisesti (Mäkelä et al [toim.] 2006, 29). Tällä hetkellä musiikkilukioita tutkittaessa tutkimuskysymysten ulkopuolelle ovat jääneet nämä muille kuin musiikin aloille suuntautuneet ihmiset. Marjukka Memrik (1997) on tutkinut maisterintutkielmassaan Kaustisen musiikkilukion käyneiden, musiikin alalle päätyneiden henkilöiden kokemuksia. Koen kuitenkin hyvin tärkeäksi tutkia myös muille aloille suuntautuneiden kokemuksia, sillä valtaosa Kaustisen musiikkilukiosta valmistuneista työskentelee muulla alalla, ja musiikki on jäänyt vain harrastuksen asemaan. Memrik ehdottikin tutkielmansa päätteeksi jatkotutkimusaiheena juuri Kaustisen musiikkilukion vaikutusten tutkimista sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka eivät suuntautuneet musiikin alalle. Tämän tapaustutkimuksen kautta halusin selvittää, voisiko muulla kuin musiikin alalla toimiva entinen musiikkilukiolainen nähdä musiikkilukion erityiset vaikutukset omassa elämässään jollakin tavalla.

Tutkimukseni taustaosuudessa luon katsauksen muun muassa Suomalaiseen lukiokoulutukseen ja musiikkilukioihin, ja lisäksi esittelen sekä valtakunnallisia lukion opetussuunnitelman perusteita että Kaustisen musiikkilukion koulukohtaista opetussuunnitelmaa. Taustaosuudessa avaan myös tarkemmin Kaustisen musiikkilukiota

kouluna ja ympäristönä, sekä kerron tarkemmin Kaustisen kunnasta ja kunnan kulttuuritoiminnasta. Lisäksi käsittelen nuoruusikään liittyviä tekijöitä, jotka liittyvät merkittävästi lukioaikaan.

Tutkimukseni on aineisto on kerätty teemahaastatteluina. Haastattelin tutkimusta varten neljää Kaustisen musiikkilukiosta ylioppilaaksi kirjoittanutta henkilöä. He ovat valmistuneet lukiosta vuosina 1999 ja 2000, josta aikaa on kulunut nyt noin 13-14 vuotta. Yksi haastateltavista on mies, ja loput kolme ovat naisia. Kaikki he asuvat Keski-Pohjanmaalla tai Keski-Suomessa, ja työskentelevät muulla kuin musiikin alalla.

Tutkimuksessani analysoin haastatteluaineistoani laadullisen sisällönanalyysin kautta. Keskeisimpinä tuloksina selvisi, että Kaustisen musiikkilukio on antanut haastateltaville rohkeutta ja itsevarmuutta elämässä. Lisäksi musiikkilukion yhteisöllinen ja kannustava ilmapiiri auttoi vuorovaikutustaitojen kehittämisessä ja erilaisuuden hyväksymisessä, mikä on näkynyt työelämässä avoimuutena ja rohkeutena. Musiikkilukio opetti myös luovuutta, itseilmaisua, vastuullisuutta ja monipuolisia työtapoja, jotka näkyvät haastateltavien elämässä tänäkin päivänä: luovat työtavat ja työelämässä - ja muussakin elämässä, auttavat selviytymään, ja suuri osa niistä on haastateltavien mukaan Kaustisen musiikkilukiossa opittuja taitoja. Tutkimukseni perusteella Kaustisen musiikkilukion antamat taidot ja kokemukset vastaavat hyvin sekä valtakunnallisessa että Kaustisen musiikkilukion koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa mainittuja sisältöjä ja tavoitteita.

1.2 Aikaisemmat tutkimukset

Suomalainen musiikkilukiojärjestelmä on kansainvälisestä ajateltuna erityinen. Musiikkikasvatus onkin kaiken kaikkiaan hyvin vaihtelevaa kansainvälisesti, ja se ei näy ainoastaan oppimäärissä ja luokkatoiminnassa, vaan siinä heijastuu myös opettajan rooli kunkin maan kulttuurissa, sekä valtion linjaukset ja tuki musiikinopetukseen (Pitts 2012, 21). Näin ollen musiikkilukiotoimintaa ei suomalaisessa muodossaan ole tutkittu kansainvälisesti. Musiikkilukioita ja muita erityislukioita on kuitenkin tutkittu jonkin verran Suomessa. Aiheesta on tehty erityisesti juuri pro gradu -tutkielmia. Erityislukioihin liittyvistä aiheista on myös tehty jonkin verran väitöskirjoja.

Tutkimukset ja aihetta koskeva kirjallisuus keskittyvät melko harvoin pohtimaan sitä, onko musiikkikasvatukselle olennaista sen pitkäaikaisvaikutukset (Pitts 2012, 32). Toki on merkittävää tutkia musiikkikasvatuksen pitkäaikaisvaikutuksia siitä näkökulmasta, että johtaako musiikkikasvatus elinikäiseen musiikkisuhteeseen. Omassa tutkimuksessani pohdin enemmän kuitenkin sitä, onko musiikkikasvatuksella ja musiikkiin tiiviisti sidoksissa olevalla toimintaympäristöllä pitkäaikaisvaikutuksia, jotka eivät varsinaisesti liity musiikkiin itseensä. Tarkoitin tällä vaikutuksia, joissa musiikki on ollut niin sanotusti välinearvona.

Matti Koistinen (2010) on tutkinut väitöskirjassaan nuorten hyvinvointia, opiskelua ja opinto-ohjausta erityisen koulutustehtävän saaneessa lukiossa. Tutkimuksessa tarkastellaan Helsingin Sibelius-lukion opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelutytytyväisyyttä. Tutkimus on toteutettu sekä kyselyn että haastatteluiden kautta.

Tulosten perusteella opiskelijat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä lukio-opiskeluunsa. Osa opiskelijoista on pidentänyt suunnitelmallisesti opiskeluaikaansa huolehtiakseen hyvinvoinnista ja riittävästä vapaa-ajasta sekä keskittyäkseen musiikkiharrastukseensa. Osa opiskelijoista on joutunut kuitenkin suunnittelemattomasti pidentämään opiskeluaikaansa, mikä johtuu esimerkiksi vähäisestä motivaatiosta ja opinto-ohjauksen riittämättömyydestä. Tutkimus myös osoitti, että itseohjautuvat opiskelijat selviävät lukiokoulutuksesta paremmin kuin he, joilla on vaikeuksia hallita itsenäisesti opintojensa etenemistä. Erityislukion lisäarvo tutkimuksen mukaan on kuitenkin verkostoituminen. Saman kiinnostuksen jakaminen yhdistää opiskelijoita, ja näin ollen lisää hyvinvointia lukioaikana. (Koistinen 2010.)

Marjukka Memrik (1997) tutki pro gradu -tutkielmassaan *Se oli semmonen positiivinen kaaostila* sitä, kuinka musiikillisiin ammatteihin suuntautuneet entiset Kaustisen musiikkilukiolaiset kuvailivat musiikkilukioaikaa, musiikillista minäänsä ja suuntautumistaan ammattiinsa. Lisäksi tutkielmassa selvitettiin, kuinka tutkittavien musiikkiharrastukset olivat alkaneet, sekä miten ja miksi he päätyivät valitsemaan Kaustisen musiikkilukion. Aiheita käsiteltiin minäkäsityksen ja musiikillisen minäkäsityksen teorioiden pohjalta. Tutkimus suoritettiin teemahaastatteluina, ja haastateltavat olivat 27-30-vuotiaita, musiikillisessa ammatissa toimivia entisiä Kaustisen musiikkilukiolaisia.

Tutkimuksen mukaan Kaustisen musiikkilukiolla on ollut hyvin suuri vaikutus haastateltavien elämään. Haastateltavat kertoivat kasvaneensa lukioaikana sekä ihmisenä että muusikkona.

Musiikkilukiolla opittiin tulemaan toimeen erilaisten ihmisten kanssa, ja sieltä saatiin erilaisia vaikutteita elämään. Tiivis yhteishenki ja opettajien kannustava asenne loivat myönteisiä vaikutuksia. Haastatteluissa korostui selvästi terve itseluottamus ja itsetunto, ja se näkyi esimerkiksi rohkeudessa lähteä musiikkilukioon, erilaisissa kokoonpanoissa soittamisessa sekä julkisissa esiintymistilanteissa. (Memrik 1997, 49.)

Muusikkona kehittymiseen vaikutti se, että lukio tuki soittoharrastusta. Haastateltavat kertoivat saaneensa musiikkilukiossa paremmat mahdollisuudet monipuoliseen musiikilliseen kehittymiseen, kuin he olisivat saaneet omassa kotikunnassaan. Musiikkilukio tarjosi hyvän pohjan musiikilliseen ammattiin suuntautumiselle, mikä kasvatti motivaatiota soittoharrastuksiin tulevaisuutta silmällä pitäen. (Memrik 1997, 50.)

Stephanie Pitts esittelee kirjassaan *Chances and choices – Exploring the Impact of Music Education* (2012) musiikkikasvatuksen vaikutuksia ja sitä, millainen osa elämää musiikki on läpi elämän. Tarkastelun alla on muun muassa se, millainen vaikutus koulun musiikkikasvatuksella on elinikäiseen musiikkisuhteeseen ja millaiset henkilöt vaikuttavat tähän. Myös musiikin oppimisen eri ympäristöt, kuten koulun lisäksi koti ja harrastukset, on otettu tutkimuksessa huomioon.

Tutkimuksessa 134 vastaajaa kirjoittivat elämäkerran koskien musiikillista elämäänsä. Vastaajat olivat sekä Iso-Britanniasta että Italiasta. He saivat ohjeekseen viisi aiheeseen johdattelevaa kysymystä, joiden avulla he kirjoittivat narratiivimaisen kuvauksen lapsuutensa musiikkikokemuksista ja vaikutteista aina tähän päivään saakka. Vastaajia oli kaikista ikäluokista, paitsi lapsista; he olivat iältään 18-81-vuotiaita. (Pitts 2012.)

Vastauksista kävi ilmi esimerkiksi se, että musiikin oppimista voi tapahtua tehokkaasti monissa eri ympäristöissä, ja kodin positiivinen vaikutus tukee musiikin oppimista tehokkaasti. Musiikinopetus koulussa on kuitenkin yleisesti ottaen merkittävää, sillä se on ainoa paikka, jossa kaikki saavat tasavertaisen mahdollisuuden saada työvälineitä musiikin oppimiseen. Muualla voi esiintyä epätasaisuutta, esimerkiksi jos perheen taloudellinen tilanne rajoittaa soittotuntien tai instrumenttien saantia, tai vanhempien suhtautuminen musiikkiharrastukseen ei ole kannustava. (Pitts 2012.)

Vastausten perusteella elinikäistä oppimista on tapahtunut sekä koulun musiikinopetuksen ansiosta että muiden musiikkikasvatuksen muotojen vaikutuksesta. Tehokasta oppimista tapahtuu tietenkin kouluissa, mutta myös sen ulkopuolella. Kotona vanhempien musiikkiharrastukset ja intressit voivat motivoida, kuten myös musiikinkuuntelu sekä esimerkiksi kirkossa käyminen. Perheiden kulttuuriharrastuksilla, kuten konserttavierailuilla on nähty olevan myös vaikutusta. Tietenkin soittotuntien ja musiikkiryhmien, kuten orkestereiden vaikutus on myös väistämätön. (Pitts 2012.)

Vastausten perusteella musiikinopettaja voi olla joko elintärkeä tukipilari tai motivaation tappaja. Rohkaisevien musiikinopettajien vaikutus oli ollut huomattava, ja silloin musiikkiharrastus on usein jäänyt jossain muodossa elämään. Pittsin analyysin mukaan on hyvin erilaisia polkuja siihen, kuinka musiikista tulee elinikäinen vaikuttaja. Pitts jakoikin vastaajat erilaisiin ryhmiin sen perusteella, millainen elinikäinen suhde heillä on ollut musiikkiin: musiikkikasvattajat, musiikin tekijät, aikuisoppijat, kuuntelijat ja konserteissa kävijät. Näihin vaikuttavat monet tekijät, joista osa voi olla ulkoisia, kuten kannustus tai sen puute, sekä osa itsestä riippuvia, kuten itsetunnon puute tai laiskuus. (Pitts 2012.)

2 LUKIOKOULUTUS

Lukiokoulutus ja musiikkilukiot ovat keskeisiä käsitteitä tutkimukseni kannalta. Tutkimukseni taustaosuus rakentuukin vahvasti näiden käsitteiden ympärille. Tässä luvussa määrittelen tarkemmin lukiokoulutuksen Suomessa. Lisäksi selvitän musiikkilukion ja erityislukion käsitettä. Lukion opetussuunnitelmaa on käsitelty tarkemmin luvussa 3.

2.1 Lukiokoulutus Suomessa

Lukiokoulutus on toisen asteen koulutus, jonka tavoitteena on antaa ylioppilastutkintoon valmistavaa, yleissivistävää koulutusta. Suomalainen ylioppilastutkinto antaa jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Lukion oppimäärä voidaan suorittaa 2-4 vuodessa, ja Suomessa lukiojärjestelmä on nykyään luokaton. Luokattomassa lukiossa opiskelu ei ole sidottu vuosiluokkaan, vaan opiskelija voi itse vaikuttaa opinto-ohjelmaansa ja opinnoissaan etenemiseen. (Opetushallitus 2013.)

Oppilaitos voi säädellä lukion kurssitarjontaa sekä ryhmiä. Lukion opetussuunnitelman mukaiset kurssit täytyy kuitenkin olla kaikissa lukioissa tarjolla. Lukion päättötodistuksen saamiseksi vaaditaan vähintään 75 suoritettua kurssia. Lukio päättyy valtakunnalliseen ylioppilastutkintoon. Lukiokoulutusta tarjoavat lukiot, aikuislukiot sekä muut oppilaitokset. (Opetushallitus 2013.)

Lukiokoulutuksen yleisenä tavoitteena on, että oppilasta tuetaan kasvamaan tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Lisäksi lukiokoulutuksella halutaan antaa opiskelijoille tarpeellisia tietoja ja taitoja jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta. Koulutuksen tulee tukea myös opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Nuorten lukiokoulutuksen tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. (Lukiolaki 11§.)

Lukiossa opetettavia aineita ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli sekä vieraat kielet, matematiikka ja luonnontieteet, humanistis-yhteiskunnalliset aineet, uskonto tai

elämäkatsomustieto sekä terveystieto, liikunta ja muut taito- ja taideaineet. Oppimäärään kuuluu myös opinto-ohjausta. (Opetushallitus, 2013.)

Lukio-opinnot opinnot jakautuvat pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Pakolliset kurssit kuuluu jokaisen opiskelijan suorittaa. Niiden lukumäärä on 47-51, riippuen siitä, onko opiskelija valinnut matematiikan lyhyen vai pitkän oppimäärän. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisten kurssien jatkokursseja, ja opiskelijan on valittava näitä opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen kurssin verran. Opiskelijan on valittava nimenomaan valtakunnallisesti määriteltyjä syventäviä kursseja, mutta näiden lisäksi lukio voi tarjota myös koulukohtaisia syventäviä kursseja. Soveltavat kurssit voivat olla eri oppiaineiden yhteisiä, esimerkiksi saman tai muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Usein esimerkiksi eri taito- ja taideaineissa suoritettaviin lukiodiplomeihin liittyvät kurssit voidaan lukea soveltaviin kursseihin. (Opetushallitus 2013.)

Lukion voi suorittaa usealla eri tavalla. Tavallisten lukioiden lisäksi ylioppilastutkinnon voi suorittaa esimerkiksi erityisen koulutustehtävän saaneissa lukioissa (esim. taide- ja urheilulukiot), IB-linjoilla (Internation Baccalaureate), erilaisissa kansainvälisissä kouluissa sekä kesälukioissa. Itse lukio-opiskelu on opiskelijalle ilmaista. Opiskelija vastaa kuitenkin itse oppikirjojen ja muun oppimateriaalin kustannuksista. Samoin ylioppilaskokeet ovat maksullisia, ja opiskelija vastaa kustannuksista itse. Muutoin opiskelija saa koulutuksen ilmaiseksi, ja koulutukseen kuuluu myös ilmainen ateria ja esimerkiksi Kelan matkakorvaukset. Lukion alussa opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opintosuunnitelma eli HOPS. HOPS:ssa määritellään opiskelijan tarkempi yksilöllinen etenemissuunnitelma opintojen suhteen. (Opetushallitus 2013.)

Lukionkäynti yleistyi Suomessa huomattavasti 1960-luvulta lähtien, ja 1900-luvun lopulla lukion aloitti jo noin 60 % ikäluokasta. Lukioista tuli tällöin avoimempia kaikille yhteiskuntaluokille. Nykyään lukiokoulutukseen hakeutuvien määrä on kuitenkin ollut laskusuunnassa. Tähän vaikuttaa kuitenkin vahvasti se, että lukiokoulutuksen lisäksi tarjolla on ammatillista koulutusta. Keväällä 2009 peruskoululaisista noin 50% haki ensisijaisesti lukioon, ja 50% ammatilliseen koulutukseen. Tilastokeskuksen mukaan tutkintotavoitteisessa

lukiokoulutuksessa oli vuonna 2008 114240 opiskelijaa, ja opetushallituksen lukiotilaston mukaan Suomessa oli vuonna 2007 417 lukiota. (Koistinen 2010, 17-18.)

Viimeisten vuosikymmenien aikana myös kaksoistutkinnot ovat lisääntyneet voimakkaasti. Opiskelijat voivat suorittaa samanaikaisesti sekä ammattiin johtavaa tutkintoa että ylioppilastutkintoon valmentavia opintoja. Tämä takaa opiskelijalle monipuoliset työllistymismahdollisuudet, sekä avaa oven myös mahdollisiin jatko-opintoihin korkeakoulutasolla. (Koistinen 2010, 18.)

1990-luvun puolivälissä Suomen lukioissa siirryttiin luokattomaan lukiojärjestelmään. Opiskelusta tuli uuden järjestelmän myötä kurssimuotoista. Tämä antaa vapautta oppilaalle opinto-ohjelmaansa vaikuttamiseen. Vastaavasti opiskelija voi itse vaikuttaa ylioppilastutkintonsa suorittamiseen: ylioppilaskirjoitukset voidaan suorittaa hajauttamalla eri aineet eri lukukausille/-vuosille. Tämän vapauden vuoksi opiskelijalla on kuitenkin myös suuri vastuu opintojensa etenemisestä ja tekemistään valinnoista. Tämän ongelmallisuus kuitenkin tulee esiin siinä, että kaikki opiskelijat eivät ole kykenevät kantamaan tällaista vastuuta opinnoistaan vielä niin nuorena iässä. Samoin ongelmana on valinnanvapauden aiheuttama kilpailu lukioiden välillä. Suuret lukiot pystyvät tarjoamaan laajemman kurssipaletin kuin pienet lukiot, minkä vuoksi pienet lukiot saattavat jäädä suosiossa jalkoihin. (Koistinen 2010, 18-19, [Järvinen 2003, 12].)

2.2 Musiikkilukiot

Musiikkilukiot ovat erityislukioita. Erityislukiolla tarkoitetaan lukiota, jolle opetusministeriö on myöntänyt erityisen koulutustehtävän eli oikeuden tiettyjen oppiaineiden painottamiseen opetussuunnitelmassa. (Koistinen 2010, 23.) Erityislukioiden ero tavalliseen lukioon verrattuna on tuntijaolisessa poikkeavuudessa sekä opiskelijavalinnan kriteereissä. Erityislukioissa opiskelevan ensisijainen tehtävä on lukion oppimäärän suorittaminen lukion ja ylioppilastutkinto. Musiikkilukioiden tarkoituksena on kuitenkin tarjota mahdollisuudet musiikin tavoitteelliseen harrastamiseen tavallisten lukio-opintojen ohella. Osa lukio-opintoihin kuuluvista pakollisista kursseista voidaan musiikkilukiossa korvata musiikkiopinnoilla. Lisäksi musiikkilukioissa tarjotaan hyvät mahdollisuudet musiikin lukiodiplomin suorittamiselle.

Erityisen koulutustehtävän mukaisissa lukioissa painottuvat esimerkiksi taideaineet, urheilu, kansainväliseen ylioppilastutkintoon valmentavat IB-opinnot sekä muut yksittäiset alat, kuten luonnontieteet (Koistinen 2010, 24; Opetushallitus 2013). Erityisen tehtävän saaneiden lukioiden opiskelijavalinnoissa käytetäänkin usein pääsy- tai soveltuvuuskokeita. Näiden kokeiden vaikutus on valinnassa enintään puolet enimmäispistemäärästä. Loput pisteistä määräytyy perusopetuksen päättötodistuksen mukaan. Soveltuvuutta selvitetessä huomioon voidaan ottaa myös hakijan muu koulutus ja harrastukset. (Opetushallitus 2013.)

Musiikkilukioiden opiskelijavalintaan vaikuttavat perusopetuksen päättötodistuksen lisäksi yleensä nimenomaan musiikin alan harrastuneisuus ja mahdollinen aiempi koulutus. Musiikkilukioiden valintaprosessiin kuuluu usein myös haastattelu, jossa olennaista on hakijan motivaatio musiikkiharrastuksen suhteen, ja tietenkin suunnitelmat jatko-opintoihin musiikin alalle. Suomen eri musiikkilukiot voivat painottaa erilaisia alueita. Musiikin koulutustarjonnassa voi painottua esimerkiksi taidemusiikki tai populaarimusiikki. Kaustisen musiikkilukiossa tarjolla on erityisen paljon perinmemusiikin opintoja Kaustisen kunnan musiikkiperinteen vuoksi. Toki musiikkilukioissa voivat painottua myös muut taiteen alueet, kuten vaikkapa ilmaisutaito ja tanssi. Tämän vuoksi harrastuneisuuden vaatimukset opiskelijavalinnassa voivat vaihdella eri musiikkilukioissa huomattavasti.

3 OPETUSSUUNNITELMA

Opetushallitus on määrittänyt lukion opetussuunnitelman perusteet vuonna 2003. Opetussuunnitelman perusteisiin on tehty täydennyksiä ja muutoksia vuosina 2006 sekä 2010, ja nämä koskevat muun muassa uskonnon- ja historianopetusta (Opetushallitus 2013.) Nyt voimassaoleva lukion tuntijako (Liite 2) vuodelta 2003 sekä vuoden 1997 Kaustisen musiikkilukion tuntijako (Liite 3) ovat liitteinä tutkielman lopussa. Niitä tarkastelemalla saa helposti luotua yleiskuvan siitä, millaisista palasista lukiokoulutus koostuu.

Opetushallitus on määritellyt raamit lukio-opetukselle, mutta jokaisen koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetusta varten tarkempi opetussuunnitelma. Tässä koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa tulee noudattaa yleistä opetussuunnitelmaa, ja sen tehtävänä onkin täsmentää ja täydentää perusteissa esitettyjä tavoitteita ja sisältöjä. (Lukion OPS 2003, 5.) Tässä luvussa en pureudu tarkemmin aine- tai kurssikohtaisiin sisältöihin tai tavoitteisiin, vaan luon yleiskatsausta opetussuunnitelman osioihin ja perusteisiin.

3.1 Lukion opetussuunnitelman perusteet

Lukion opetussuunnitelman perusteissa annetaan ohjeet tarkemman koulukohtaisen suunnitelman laatimiseksi. Opetussuunnitelma pohjautuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän on vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajan ja ympäristön kanssa. Opiskelija myös käsittelee ja tulkitsee saamaansa informaatiota konstruktivistisesti aiempien tietorakenteidensa pohjalta. (Lukion OPS 2013, 16.) Opetuksessa tulisi huomioida se, että oppimisen yleisistä periaatteista huolimatta se, mitä opitaan, on yksilöllistä. Se riippuu hänen aiemmista tiedoistaan ja käyttäytymisensä strategioista. Oppiminen on sidoksissa kontekstiin: opittu tieto ei automaattisesti siirry käytettäväksi toisenlaisessa tilanteessa. (Lukion OPS 2003, 16.)

Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) mukaan koulukohtaisen suunnitelman tulisi sisältää kaikki seuraavat osat: toiminta-ajatus ja arvopainotukset, toimintakulttuurin pääpiirteet, opiskeluympäristö ja työtavat, ohjaustyön suunnitelma, eheyttäminen ja

aihekokonaisuuden sekä tuntijako. Suunnitelmassa täytyy olla mainittuna myös lukion kieliohjelma, opetuksen tavoitteet ja keskeisen sisällöt oppiaineittain ja kurseittain, itsenäisen opiskelun periaatteet sekä tietostrategia. Kaikkien kurssien kuvaus tavoitteineen ja sisältöineen tulee olla mainittuina. (Lukion OPS 2003, 11.)

Koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa täytyy olla huomioituna myös yhteistyötahot, kuten huoltajat sekä muut oppilaitokset. Erityistä tukea tarvitsevien opetus täytyy myös suunnitella. Tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi eri kieli- ja kulttuuriryhmät. Myös yleinen opiskelijahuollon selvitys sekä arvioinnin perusteet on esitettävä. (Lukion OPS 2003, 11.)

Lukio-opetuksen arvoperusta pohjautuu lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan suomalaiseen sivistyshistoriaan, jota opitaan vaalimaan ja uudistamaan lukiokoulutuksen aikana. Lähtökohtana on ympäröivän elämän ja ihmisoikeuksia kunnioitus, ja pyrkimyksenä on sivistää opiskelijoita ymmärtämään ja edistämään muun muassa totuutta, inhimillisyyttä, demokratiaa, tasa-arvoa sekä hyvinvointia.

Kaustisen musiikkilukiolle leimallista on opiskeluympäristön persoonallisuus ja lukion toimintakulttuuri. Lukion opetussuunnitelman perusteissa opiskeluympäristön tavoitteena onkin se, että ympäristö tarjoaisi opiskelijalle mahdollisuuden omien tavoitteiden asettamiseen sekä mahdollisuuden oppia itsenäistä sekä yhteistoiminnallista työskentelyä. Ympäristön tulisi tarjota tilaisuuksia kokeilla ja löytää itselle sopivia työskentelytapoja, ja myös ohjata tiedostamaan ja arvioimaan näitä tapoja. Ympäristön tulisi tarjota myös mahdollisuus käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä kirjastopalveluita. (Lukion OPS 2003, 16.)

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan käytännön tulkintaa lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tarkoittaa kaikkia lukion virallisia ja epävirallisia sääntöjä, toimintamalleja sekä arvoja ja periaatteita, joihin koulutyö perustuu. Toimintakulttuuri tulee esiin yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla, ja tavoitteena on se, että lukioden toimintakulttuureissa korostuu koko yhteisön vastuu sekä avoimuus vuorovaikutukselle ja muutokselle. Rakentava toimintakulttuuri tarkoittaa myös sitä, että opiskelijoilla on mahdollisuus oman työyhteisönsä kehittämiseen. Nämä kaikki toimintakulttuurin pääpiirteet tulisi olla kuvattuna koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa. (Lukion OPS 2003, 16-17.)

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kerrotaan, että musiikinopetukselle olennaista on oma ilmaisu, luovuus, vuorovaikutustaidot sekä myönteiset kokemukset. Musiikin oppiaineella on myös keskeinen rooli koulun juhlissa ja tapahtumissa, ja sen merkitys kulttuuritoiminnan ja -tuntemukset edistäjänä on suuri. Musiikinopetuksen sisällöt lukion opetussuunnitelman perusteissa ovat melko väljät: musiikin tuottaminen laulamalla ja soittamalla, musiikillinen improvisaatio ja keksintä sekä kuuntelu. Lukiossa pakollisia musiikinkursseja on kaksi: *Musiikki ja minä* ja *Moniääninen Suomi*. Syventäviä kursseja lukiot tarjoavat vähintään kolme. (Lukion OPS 196-199.)

3.2 Kaustisen musiikkilukion koulukohtainen opetussuunnitelma

Tässä luvussa esittelen tarkemmin Kaustisen musiikkilukion koulukohtaista opetussuunnitelmaa. Esittelen rinnakkain sekä tällä hetkellä voimassaolevaa opetussuunnitelmaa, että vuonna 1997 käytössä ollut opetussuunnitelmaa. Monin osin opetussuunnitelmien perusosat ja sisällöt ovat pysyneet Kaustisen musiikkilukion kohdalla samoina vuosina 1997 ja 2009 tehtyjä opetussuunnitelmia vertaillen.

Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelmassa valtakunnallinen opetussuunnitelma kulkee musiikkilukion oman opetussuunnitelman rinnalla: jokaisen luvun lopussa on kuvattu ko. sisällön tarkennettu toteutustapa juuri Kaustisen musiikkilukiossa. Musiikkilukion opetussuunnitelmat on aina laadittu yhteistoiminnassa henkilökunnan, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Näissä koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa huomioidaan aina voimassa olevan valtakunnallisen opetussuunnitelman lisäksi nykyinen toiminta, säädösmuutokset, lukion erityistehtävä, valtakunnallisuus ja tietenkin koulun sijainti. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 2.)

Lukion toimintakulttuuria kuvaava osio on merkittävä koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa. Lisäksi opetussuunnitelman ainekohtaisessa osassa on kuvattu lukion erityistehtävän mukaiset tavoitteet (musiikin oppiaineen kohdalla). Musiikkilukion tuntijaon tarkoituksena on mahdollistaa monipuoliset musiikkiopinnot, yksilöllinen opinto-ohjelma ja hyvä jatko-opintokelpoisuus. Musiikkilukion toiminnassa pyritään hyödyntämään erityisesti maakunnalle leimallista osaamista. Musiikkilukio onkin verkostoitunut paitsi alueellisesti,

myös valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 6; Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 1.)

Kaustisen musiikkilukion toiminta-ajatus koostuu kolmesta pääkohdasta. Näistä ensimmäinen on *musiikkielämykset ja tavoitteellinen musiikin opiskelu*. Kaustisen musiikkilukiassa halutaan tarjota opiskelijalle mahdollisuus kokea ja tuottaa musiikkia monipuolisesti, ja samalla opiskella tavoitteellisesti, antaen mahdollisuudet myös ammatillisten musiikkiopintojen suorittamiseen. Toinen musiikkilukion toiminta-ajatuksen pääkohdista on *oppimaan oppiminen*. Tavoitteena on monipuolisten oppimismenetelmien omaksuminen, oman arvioinnin oppiminen sekä korkean opiskelumotivaation ylläpito. Kolmas toiminta-ajatuksen osa on *laaja yleissivistys, jatko-opintokelpoisuus ja elämässä selviämisen taidot*. Musiikkilukiassa halutaan tukea opiskelijan ymmärryksen kehittymistä sekä kasvua tasapainoiseksi ja vastuuntuntoiseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 6-7; Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 1)

Musiikkilukiassa opetus järjestetään luokattomasti, ja kurssien suoritusjärjestys on määritelty opetussuunnitelmassa. Luokattomuus tarkoittaa mahdollisuutta harkita ja tehdä itsenäisiä ratkaisuja omasta opinto-ohjelmastaan. Uudistetun ylioppilastutkinnon myötä opiskelijan on nyt entistä aikaisemmin tehtävä perusteltuja valintoja, ja pohdittava opintojaan esimerkiksi jatkokoulutuksen näkökulmasta. Luokattomuudella pyritään Kaustisen musiikkilukiassa siihen, että opiskelija saa mahdollisuuden opiskella itselleen tarkoituksenmukaisella tavalla. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 1.)

Kaustisen musiikkilukion toimintakulttuuri on määritelty opetussuunnitelmassa. Työyhteisön normit ovat yksi osa toimintakulttuuria: normeina pidetään lukiota koskevia säädöksiä ja ohjeita, kuten lukiolaki ja koulun järjestyssäännöt. Toimintakulttuurin osana on myös opiskeluympäristö. Musiikkilukiota kuvailtaankin oppimiskeskukseksi, joka on tavallisesti opiskelijoiden käytössä aamusta iltaan seitsemän päivää viikossa. Opiskeluympäristöön luetaan toki myös muut paikat, joissa opiskelijat suorittavat suunnitelmiinsa kuuluvia opintoja. Lukion ilmapiiri on pyritty luomaan kannustavaksi ja välittäväksi. Ilmapiiriin kuuluu myös elinikäisen oppimisen tuki sekä myös luovuuteen, kriittisyyteen ja yhteisöllisyyteen kannustaminen. Ilmapiirin on tarkoitus olla sellainen, jossa opiskelijan on mahdollista todella edistyä oppimisessaan. Opiskelussa sallitaan myös luovat työtavat ja työtapojen monipuolisuus. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 10-11.)

Opiskelijan ohjaukseen halutaan panostaa Kaustisen musiikkilukiossa. Käytännössä se tarkoittaa henkilökohtaisen opinto-ohjelman laatimista lukioajalle. Ohjauksessa painotetaan opiskelijan aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta, sillä koko lukioyhteisössä tavoitteena on asiantuntijuuden jakaminen, kartuttaminen ja syventäminen. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 9-10.)

Opiskelijan ohjaukseen osallistuu lukion aikana moni taho. Kokonaisvastuu ohjauksesta on lukion rehtorilla. Opinto-ohjaajan tehtäviin kuuluu muun muassa tutoreiden ohjaus sekä työelämään tutustumisen (TET) ohjaus ja ammatinvalinnanohjaus (AVO). Ryhmäohjaajan eli tutorin tehtävänä on oman opiskelijaryhmän opiskelijoiden lähiohjaus, kuten HOPS-ohjaus, sekä kodin ja koulun välinen yhteistyö. Aineenopettaja vastaa oppimisen ohjaamisesta oman oppiaineensa kohdalla, mutta jokainen aineenopettaja osallistuu kuitenkin yhteistyöhön koko henkilöstön kanssa. Musiikkitutor ohjaa opiskelijan musiikkiopinnoissa, kun taas opiskelijatutorin tehtävä on olla vertaisohjaajana opiskelijatovereille. Myös lukion muu henkilökunta osallistuu oppilaan ohjauksen yhteistyöverkoston. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 14-15.)

Kaustisen musiikkilukion oppimisympäristö halutaan pitää avoimena. Oppimisen tuki on laaja-alaista, yksilöllistä ja tulevaisuuteen luotaavaa. Käytännössä oppimisympäristön avoimuutta halutaan tukea esimerkiksi vuorovaikutuksella työyhteisössä ja jaetulla asiantuntijuudella. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 9-10.) Ympäristön avoimuuden ja toimivuuden kannalta on tärkeää yhteisön jäsenten hyvinvointi. Opiskelijoita tuetaan musiikkilukiossa opintojen lisäksi myös fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin liittyvissä asioissa. Opiskelijahuoltoryhmä koostuu välittävistä ammattilaisista, jotka toimivat yhteistyössä pyrkien edistämään koko lukioyhteisön hyvinvointia. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 16-18.)

Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma (1997) tarkentaa opiskelijan mahdollisuuksia itsenäiseen opiskeluun. Musiikkilukiossa on mahdollista opiskella itsenäisesti minkä tahansa aineen kurssin osa tai koko kurssi. Itsenäinen suorittaminen edellyttää suunnittelua ohjaavan opettajan kanssa, ja suoritukset voi tehdä yksin tai ryhmänä. Myös koulun ulkopuolella suoritettavat itsenäiset kurssit voidaan lukea hyväksytyiksi.

Kaustisen musiikkilukiossa musiikkipainotus näkyy tuntijaossa (Liite 3). Musiikkiopintoja kuuluu sisällyttää oppimäärään vähintään 12 kurssia. Musiikkiopinnoilla voi korvata osan lukion oppimäärään sisältyvistä pakollisista opinnoista: opiskelijat valitsevat ympäristö- ja luonnontieteet -ryhmästä vähintään kolme oppiainetta ja kustakin vähintään yhden kurssin. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 4.)

Kaustisen musiikkilukiossa lukion opetussuunnitelmassa määritellyt pakolliset musiikinkurssit eivät toteudu tavanomaisessa muodossaan. Musiikkilukiossa oppimäärän suorittamiseen vaaditaan tietyt pakolliset kurssit, kuten muun muassa musiikinhistoria, musiikinteoria ja instrumenttiopinnot. Näiden kurssien sisällöt on suunniteltu niin, että ne kattavat pakollisten musiikinkurssien oppisisällöt, samalla syventäen tietämystä. Kaustisen musiikkilukion kurssitarjottimen ansiosta opetussuunnitelmassa esitetyt musiikin eri sisällöt ja tavoitteet toteutuvat koko lukioaikana monipuolisesti.

4 KAUSTISEN MUSIIKKILUKIO

Kaustisen musiikkilukio on vuonna 1976 perustettu valtakunnallinen, musiikkiin painottunut erityislukio. Kaustisen musiikkilukiossa painotetaan musiikkiaineita. Se näkyy tuntijaossa siten, että 13 lukion 75 kurssista on musiikkikursseja. Opiskelija voi suorittaa valinnaisesti myös enemmän kuin 13 musiikkikurssia. Musiikkilukiossa on mahdollista suorittaa myös ammatillisia musiikkiopintoja sekä jatko-opintoihin tähtäävää musiikinopetusta. Opetusta onkin järjestetty osin yhteistyössä Keski-Pohjanmaan Konservatorion, Keski-Pohjanmaan Ammattikorkeakoulun sekä Ala-Könni-Opiston kanssa. Kaustisen musiikkilukiossa voi suorittaa myös aikuislukio-opintoja. Tällä hetkellä Kaustisen musiikkilukiossa on noin 150 opiskelijaa. (Kaustisen musiikkilukio 2013.)

Kaustisen musiikkilukion toiminta-ajatuksena on, että opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus suorittaa lukio-opinnot ja ylioppilastutkinto saaden samalla monipuolisia kokemuksia erilaisista musiikkitoiminnoista sekä mahdollisuuden toteuttaa musikaalisuuttaan luovasti. Musiikkilukiossa halutaan rohkaista myös itseohjautuvuuteen, oppimaan oppimiseen ja oman työn arvioimiseen. (Kaustisen musiikkilukio 2013.) Yleiset tavoitteet lukio-opintojen sivistävyydestä ja yhteiskunnan jäseneksi kasvattavuudesta ovat toki merkittäviä myös Kaustisen musiikkilukiossa.

Erityistä Kaustisen musiikkilukiossa on se, kuinka monipuolinen musiikkitoiminta rikastuttaa tavallista lukion oppimäärää. Syventävien ja soveltavien kurssien määrä kurssitarjonnassa on suuri. Jokainen opiskelija saa myös räätälöidä itselleen sopivan, henkilökohtaisen opetussuunnitelman. Lukio antaa mahdollisuuden osallistua myös erilaisiin tiimeihin, jotka ovatkin merkittävä osa lukion toimintaa. Lisäksi Kaustisen musiikkilukiolla tarjoaa runsaan määrän konserteja ja muita esiintymismahdollisuuksia. (Kaustisen musiikkilukio 2013.)

Kaustisen musiikkilukio sijaitsee Kaustisen keskustassa, ja rakennus on valmistunut vuonna 1978. Rakennukseen on tehty laajennus vuonna 2005. Laaja lukiorakennus pitää sisällään toki tavallisia luokkahuoneita, mutta myös piano- ja harjoitustiloja, bänditiloja sekä muun muassa äänitysstudion. Lukion rakennus on opiskelijoiden käytössä myös iltaisin ja viikonloppuisin, mikä mahdollistaa musiikkiharrastuksen aktiivisen jatkumisen myös vapaa-ajalla. Nykyisin

lukion sali on myös varustettu monipuolisilla äänentoistolaitteilla, mikä mahdollistaa konsertit ja tapahtumat koulun omassa salissa. Lisäksi isompia konsertteja ja tapahtumia järjestetään myös muun muassa Kansantaiteenkeskuksen Kaustinen-salissa. (Kaustisen musiikkilukio 2013.)

Huomattava osa Kaustisen musiikkilukion opiskelijoista on ulkopaikkakuntalaisia – vain noin kolmannes opiskelijoista on ollut Kaustislaisia (Mäkelä et al [toim.] 2006, 27). Näin ollen suuri osa opiskelijoista asuukin joko lukion asuntolassa tai muualla Kaustisen keskusta-alueella. Asuntolat sijaitsevat aivan lukion päärakennuksen vieressä, ja niissä on tällä hetkellä 72 asuntolapaikkaa (Kaustisen musiikkilukio 19.11.2013). Asuntola-asumisen merkitys näkyy voimakkaasti opiskelijoiden kokemuksissa. Kaustisen musiikkilukioon pyritään keväisin yhteishaussa. Hakijoille järjestetään haastattelu, ja lisäksi hakija voi halutessaan antaa soitto- tai laulunäytteen. Pääsyvaatimuksena Kaustisen musiikkilukioon on musiikillisen harrastuneisuuden lisäksi se, että peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo on vähintään 7,4.

Musiikkilukiossa opiskelijaa pyritään ohjaamaan opinnoissaan erilaisin keinoin. Musiikkilukiossa tavoitteena onkin, että ”opiskelijaa ei jätetty yksin suuren valikoiman ja päätösten kanssa”. Opiskelija saa henkilökohtaista ohjausta sekä lukion opinto-ohjaajalta että musiikin opinnoista vastaavalta musiikkitutorilta opintojen eri vaiheissa. Lisäksi ohjausta saa myös tutorryhmätapaamisissa, koulun opettajilta sekä koulun opiskelijatutoreilta. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS), jota arvioidaan ja muokataan tarvittaessa opintojen edetessä. Jatko-opintojen suunnittelua varten jokaiselle opiskelijalle järjestetään henkilökohtaista ammatinvalinnanohjausta (AVO). (Kaustisen musiikkilukio 2013).

Opiskelija suorittaa musiikkilukiossa vähintään 13 musiikkikurssia. Tarjolla on yksilöopetusta sekä ryhmäopetusta. Opiskelija saa valita yksilöopetusta laulusta ja/tai laajasta soitinvalikoimasta. Pääsääntöisesti yksilöopetus tapahtuu koulupäivän aikana. Ryhmäopetuksena toteutuvat kuorot, orkesterit ja yhtyeet sekä esimerkiksi musiikkiteatteri pidetään koulupäivän jälkeen. Opiskelija voi suorittaa lukiossa tutkintoja musiikkiopinnoistaan yhteistyössä Keski-Pohjanmaan Konservatorion kanssa. (Kaustisen musiikkilukio 2013).

Näkyvä osa Kaustisen musiikkilukiota ovat myös koululla toimivat lukuisat tiimit ja toimikunnat. Ne ovat opettajajohtoisia ryhmiä, jotka ovat vastuussa jonkin tietyn vastualueen kehittämisestä ja uudistamisesta. Tiimitoiminnan tavoitteena on asiantuntemuksen laajentaminen, yhteistoiminta ja myös työkokemuksen kartuttaminen. Lukion päätteeksi opiskelija saakin tiimiosallisuudestaan työtodistuksen. (Kaustisen musiikkilukio 2013).

Kaustisen musiikkilukion oppilaat ovat olleet vuosikymmenten ajan aktiivisia toimijoita Kaustisella. Musiikkilukion opiskelijat tuottavat aktiivisesti konsertteja ja muuta kulttuuritoimintaa kuntaan. Lukuisten yhtyeiden ja orkestereiden taustalla on opiskelijoiden omatoimisuus. Koska lukiot tilat ovat oppilaiden käytössä myös kouluajan ulkopuolella, heillä on mahdollisuus harjoitella omatoimisesti esimerkiksi bändiluokissa. Muun muassa itseohjautuvia kevyen musiikin yhtyeitä toimii musiikkilukiolla jatkuvasti.

Yhtenä erityisen suosittuna kurssina musiikkilukiossa on vuosien ajan ollut musiikkiteatteri. Lukuvuoden aikana valmistettava musikaali esitetään yleisölle keväällä. Musiikkiteatteri on suurehko produktio, jonka tekemiseen opiskelijat osallistuvat hyvin monipuolisesti. Musiikkiteatteriin voi osallistua esimerkiksi näytellen, tanssien, laulaen ja liveorkesterissa soittaen. Opiskelijat osallistuvat myös lavastukseen, puvustukseen, maskeeraukseen sekä musikaalin ääni- ja valosuunnitteluun. Opiskelijat voivat osallistua myös produktion markkinointiin ja sen suunnitteluun. (Kaustisen musiikkilukio 2013).

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen ympäristö ovat erityisen tärkeitä Kaustisen musiikkilukiossa. Entisten musiikkilukiolaisten kanssa jutellessa päällimmäisenä pinnalle nouseekin usein juuri yhteisö, ystävyysuhteet ja niiden vaikutus hyvinvointiin. Myös opettajien ja muun lukion henkilökunnan välitön vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa on merkittävä osa musiikkilukion toimintaa. Lukion rehtori Taina Lehtonen kuvaileekin lukion kaikkea henkilökuntaa merkittäväksi vaikuttajiksi opiskelijoiden oppimispoluilla (Mäkelä et al [toim.] 2006, 24).

Vuoteen 2006 mennessä Kaustisen musiikkilukiosta ylioppilaaksi kirjoittaneista 41 % ovat jatkaneet opintojaan yliopistoihin, 39 % ammattikorkeakouluihin ja 20% ammatilliseen peruskoulutukseen. Musiikkilukion käyneistä yli 30 % opiskelee tai työskentelee musiikin parissa päätoimisesti. (Mäkelä et al [toim.] 2006, 29.)

4.1 Kaustisen kunta ja kulttuuritoiminta

Kaustisen kunta on 4300:n asukkaan kunta Länsi-Suomessa, Keski-Pohjanmaan maakunnassa. Kaustinen on pieni maaseutukunta, jolle leimallista on musiikki: siellä järjestetään vuosittain muun muassa kansanmusiikkijuhlat ja kamarimusiikkiviikko. Myös musiikin koulutusta on tarjolla runsaasti ja monipuolisesti: musiikkilukio, kansanmusiikki-instituutti, kansantaiteenkeskus ja Ala-Könni-opisto tarjoavat tasokasta koulutusta erityispainotuksena perinnesmusiikki. Kaustinen onkin valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti tunnettu kansanmusiikkiperinteestään. Kaustisesta puhuttaessa ihmiset usein tunnistavat paikkakunnan kesäisin järjestettävien kansanmusiikkifestivaalien perusteella. Useat voimakkaasti suomalaiseen kansanmusiikkiperinteeseen vaikuttaneista henkilöistä ovatkin kotoisin Kaustiselta. Heistä mainittakoon esimerkiksi Konsta Jylhä ja Mauno Järvelä.

Musiikki on voimakkaasti esillä kunnassa tietenkin musiikkilukion ja festivaalien vuoksi, mutta musiikkiharrastuneisuus on hyvin vahvaa kaikkialla kunnassa. Kansanmusiikkiperinteestä huolimatta Kaustisen kunta ei ole rajoittunut tarjoamaan mahdollisuuksia vain kansanmusiikin parissa, vaan kaikki musiikin lajit värittävät kunnan musiikkitarjontaa.

Perhonjokilaakson kansalaisopisto tarjoaa monipuolisesti erilaisia musiikki- ja muita kulttuuriharrastusmahdollisuuksia. Opiston kautta on mahdollista saada soittotunteja monipuolisesti eri instrumenteissa sekä yksilö- että ryhmäopetuksena. Tarjolla on tietenkin kansanmusiikkia, mutta myös monipuolisesti klassista sekä populaarimusiikkia.

Yksi merkittävistä musiikkitoiminnan järjestäjistä on Kaustisella toimiva Näppärit ry. Se on Mauno Järvelän vuonna 1987 perustama yhdistys, jonka tehtävänä on “ohjata nuoria harrastamaan kansanmusiikkia, Kaustisen oman pelimanniperinteen tunnetuksi tekeminen nuorten keskuudessa, Suomesta kerättyjen pelimannisävelmistöjen tutkiminen ja esittäminen sekä nuorten soittotaidon kehittäminen” (Näppärit, viitattu 21.11. 2013).

Näppärit tunnetaan myös valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti, sillä se tekee yhteistyötä myös muiden Pohjoismaiden kanssa. Joka kesäkuussa Kaustisella järjestetään Näppärikurssi, joka kokoaa yhteen parisataa soittajaa ympäri Suomen. Mauno Järvelän ja hänen apuopettajiensa ohjauksessa opetellaan sekä soittoa että laulua. Viikon tiiviin kurssin jälkeen

järjestetään suuri päätöskonsertti, ja heinäkuussa yhteinen esiintyminen kansanmusiikkifestivaaleilla. Näppärikursseja järjestetään pienimuotoisemmin myös muilla paikkakunnilla ympäri vuoden. (Näppärit, viitattu 21.11.2013.)

Ala-könni-opisto on Kaustisen evankelisen opiston alainen koulutus, jossa voi opiskella yhden lukuvuoden kestäväällä kansanmusiikin linjalla. Opiskelu sisältää muun muassa yhteissoittoa, laulua, tanssia ja soitinrakennusta. Vuoden aikana opiskellaan myös musiikinhistoriaa suomalaisesta kansanmusiikista maailman eri musiikkikulttuureihin. (Kaustisen evankelinen kansanopisto 2013.)

Kaustisella on toiminut 1985 vuodesta alkaen kansantanssi- ja musiikkiryhmä Ottoset. Ottoset koostuu eri harrastelijaryhmistä, joihin kuuluu sekä soittajia että tanssijoita lapsista aikuisiin. Ottosten toiminnan taustana on Kaustisen Nuorisoseura ry. Ottoset esiintyvät runsaasti ympäri Suomea, sekä myös kansainvälisesti. Kaustisella on tarjolla myös muita tanssi- ja esittävän taiteen muotoja esimerkiksi kansalaisopiston järjestämänä.

Kaustisella on myös kuorotoimintaa. Ehkä nimellisin Kaustisella toimivista kuoroista on Kaustisen Hääkuoro. Kuoro on perustettu vuonna 1963, ja sen ohjelmistoon kuuluu monipuolista Kaustislaista perinnesäveltäystä. Hääkuoro on sekakuoro, jota nykyään säestää pääasiassa ammattilaiskansanmusiikkiyhtye Tallari. Kuoro on konsertoinut runsaasti Suomen lisäksi muualla Euroopassa sekä Pohjois-Amerikassa. (Hääkuoro, viitattu 19.11.2013)

4.2 Kaustisen musiikkilukio sosiaalisena ympäristönä

Kaustisen musiikkilukiolle merkittävää ja leimallista on yhteishenki. Musiikkiin erikoistuminen saakin aikaan sen, että lukioon hakeutuu paljon samanhenkisiä opiskelijoita, joilla on yhteisenä intohimonaan musiikki. Tämä yhteinen intohimo näkyy opiskelijoiden välisenä tiiviinä vuorovaikutuksena ja yhteishenkenä. Nuoruusiässä onkin tärkeää vertaisryhmän löytäminen. Musiikkilukio helpottaa tällaisen vertaisryhmän löytämistä: saman ikäryhmän nuoret kerääntyvät Kaustiselle myös muilta paikkakunnilta, ja ovat samalla viivalla tutustuessa uuteen paikkakuntaan ja totutellessaan uuteen elämänvaiheeseen. Tarkemmin käsittelen vertaisryhmän merkitystä luvussa 5.3.

Koulun rehtori Taina Lehtonen (2006) toteaa lukion historiikissa havainneensa, että lukioajassa tärkeimmäksi ovat osoittautuneet siellä muodostuneet ystävyysuhteet. Yhteisöllisyydestä kertoo myös lukuisat jokavuotiset perinteet, jotka ovat säilyneet jo vuosikymmenten ajan. Musiikkilukio haastaa opiskelijoita järjestämään esimerkiksi tapahtumia vuosikurssin voimin itsenäisesti. Yhteisiä projekteja suunnitellaan usein hyvinkin kunnianhimoisesti, ja näin ollen vaaditaan hyvää yhteishenkeä ja kaikkien aktiivista osallisuutta. (Mäkelä et al [toim.] 2006.)

Koulu hiljenee harvoin aivan täysin. Varsinaisen kouluajan ulkopuolella tapahtuva bänditoiminta ja muu aktiviteetti pitää opiskelijat usein koulurakennuksella myös vapaa-ajalla (Mäkelä et al [toim.] 2006, 38). Kaikkien opiskelijoiden käytössä oleva oppilaskunnan huone on kuin "kaikkien yhteinen olohuone", jossa tavataan usein muita opiskelijoita, syödään, opiskellaan tai vain oleskellaan. Koulun viihtyvyydestä kertookin jotain se, että opiskelijat viettävät siellä mielellään iltojaan.

4.3 Luovuus musiikkilukiossa

Luovuus on hyvin olennainen termi Kaustisen musiikkilukiosta puhuttaessa. Siellä opiskelijoita kehoitetaan rohkeaan itsensä toteuttamiseen, mikä antaa hyvän pohjan myös tulevaisuuden luovuudelle. Kaustisella lukion luova ilmapiiri näkyy esimerkiksi siinä, että opiskelijat tuovat esiin rohkeasti omia tuotoksiaan erityisesti musiikin saralla. Opiskelijat saavat lukuvuoden aikana suuren määrän tilaisuuksia tuoda luovuuttaan esille esimerkiksi erilaisten tapahtumien kautta. Näistä mainittakoon esimerkiksi jokavuotinen Taiteiden Yö - tapahtuma, joka kokoaa yhteen opiskelijoiden esityksiä eri taiteen aloilta, ja antaa mahdollisuuden luovien tuotosten esittämiselle.

Musiikkitaustan vaikutusta luovuuteen onkin tutkittu melko runsaasti. Simpson (1969) on tutkinut lukioikäisten musiikinopiskelijoiden suoriutumista luovuustesteissä, ja havaitsi heidän suoriutuvan paremmin kuin ei-musiikinopiskelijoiden (Hallam 2010, [Simpson 1969]). Toisessa tutkimuksessa todettiin, että lukiossa ja yliopistossa musiikkia opiskelevien opiskelijoiden tulokset luovuustesteissä olivat parempia kuin muilla. Se näkyi tuloksissa erityisesti opiskelijoilla, jotka olivat opiskelleet musiikkia yli kymmenen vuotta. Näin ollen

tutkijoiden johtopäätöksenä on, että musiikkiopintojen runsaus tukee luovuutta. (Hallam 2010.)

On kuitenkin merkittävää, millaista musiikinopetusta opiskelija saa, jotta luovuus karttuu. Koutsoupidou ja Hargreaves (2009) vertailivat tutkimuksessaan lapsia, joista osa sai musiikinopetuksessa mahdollisuuden musiikilliseen improvisointiin, ja osa ei. Improvisointimahdollisuuden saaneet oppilaat saivat huomattavasti korkeampia tuloksia luovaa ajattelua koskevissa testeissä. (Hallam 2010 [Koutsoupidou & Hargreaves 2009]). Kaustisen musiikkilukiossa pyrkimyksenä on tarjota monipuolista musiikkikasvatusta, joka ei rajoitu vain tiettyihin tyylilajeihin tai metodeihin.

Kaustisen musiikkilukiossa halutaan tarjota opiskelijoille mahdollisuus luovuuteen myös muilla alueilla kuin musiikissa. Kaustisen musiikkilukion toimintakulttuurissakin on kuvattuna (ks. luku 3.2) tavoite luovaan ilmapiiriin ja luovuuteen työtavoissa. Kaustisen musiikkilukion kohdalla voidaan kuitenkin pohtia, hakeutuuko musiikkilukioon nimenomaan jo valmiiksi luovia nuoria, vai onko musiikkilukio vaikuttajana luovuuden syntyyn ja ylläpitämiseen.

4.4 Kaustisen musiikkilukio 1996-2000

Kaustisen musiikkilukiossa on perinteenä julkaista toimintakertomus jokaisen lukuvuoden päätteeksi. Tutkin näitä toimintakertomuksia vuosilta 1996-2000, jolloin haastateltavani opiskelivat lukiossa. Toimintakertomusten kautta halusin selvittää, mikä oli leimallista ja erityistä juuri kyseisinä vuosina. Toimintakertomuksissa kuvataan ja raportoidaan kulunutta lukuvuotta ja esimerkiksi sen tapahtumia, kansainvälistä toimintaa, ajankohtaisia projekteja ja henkilöstöä. Erityisesti olen tutkinut rehtori Taina Lehtosen laatimaa yleiskatsaus-osiota toimintakertomuksista. Myös opiskelijat itse osallistuvat toimintakertomuksen kokoamiseen. Vuosien 1996-2000 toimintakertomuksista selvisi, että suosituimmat instrumenttivalinnat näinä vuosina olivat piano ja yksinlaulu. Myös musiikkiteatteriproduktiot olivat suosittuja kursseja, ja niitä toteutettiin vuosittain.

Lukuvuonna 1996-97 vietettiin Kaustisen musiikkilukion 20-vuotisjuhlaa. Juhlavuosi piti sisällään varsinaisten juhlallisuuksien lisäksi esimerkiksi erityisiä konsertteja ja

esiintyjävieraita. Lehtonen mainitsee myös, kuinka lukion uudistukset, kuten luokattomuus ja opetussuunnitelmauudistus, näkyvät yhä vahvemmin lukion toimintakulttuurissa. Uudistusten myötä myös oppilaanohjaukseen on panostettu erityisesti, jotta oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja voitaisiin tukea. Näiden lukuvuoteen liittyvien erityispiirteiden lisäksi musiikkilukio oli mukana EU:n Comenius-hankkeessa, ja muun muassa tämän myötä lukiolla oli myös kansainvälistä toimintaa. (Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus 1996-1997.)

Rehtori Taina Lehtosen mukaan erityistä lukuvuodelle 1997-98 oli aktiivinen kansainvälisyys. Lukuvuoteen liittyikin muun muassa Brysselin eurooppakoulun vierailijat sekä kansainvälinen Comenius-hanke. Lehtonen mainitsi myös lukion luokattomuuden haasteet: koulussa vaaditaan nyt erityistä joustavuutta ja valmiutta muutoksiin, mikä puolestaan vaatii erityisiä voimavaroja. Lukuvuodelle merkittävää oli tiedon omaksumisen tiedostaminen: opetuksessa haluttiin painottaa enemmän asioiden todellista omaksumista sirpaletiedon sijaan. Lehtonen mainitseekin, että yksi vuoden tavoitteista oli oppilaiden kehittäminen itseohjautuviksi oppijoiksi, joiden oppimisessa korostuisi muun muassa vuorovaikutus ja ajattelu. (Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus 1997-1998.)

Seuraavana lukuvuonna (1998-99) yksi painopisteistä pysyi edelleen monipuolisessa kansainvälisyydessä. Lisäksi Lehtosen mukaan lukuvuodelle leimallista oli syvällisempään otteeseen ja vuorovaikutteisuuden panostaminen. Uusien koululakien vuoksi myös arviointi nousi keskeisempään asemaan: lukiossa toimintaa tulisi arvioida monipuolisesti. (Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus 1998-99.)

Vuonna 1994 ylioppilastutkinto uudistui, ja ylioppilaskirjoitusten hajauttaminen sallittiin. Tutkinon sai nyt hajauttaa korkeintaan kolmelle peräkkäiselle tutkintokerralle. (Ylioppilastutkintolautakunta, 20??.) Rehtori Taina Lehtonen kertoi vuoden 1998-99 toimintakertomuksessa, kuinka ylioppilaskirjoitusten hajauttaminen alkaa nyt näkyä koulun arjessa. Ylioppilastutkinnosta oli nyt tullut paremmin osa tutkintoa, eikä se enää ollut vain erillinen osa lukiokoulutusta. Ylioppilastutkinnon uudistuttua myös inhimillisyys ja joustavuus lisääntyivät. (Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus 1998-99.)

Lukuvuonna 1999-2000 asuntolassa asuvien prosentti oli noussut huomattavasti aiempien vuosien määriin nähden. Kun lukuvuonna 1996-97 asuntolassa asui 41 % opiskelijoista, 1999-2000 asuntolassa asui 64 % opiskelijoista. Seuraavana lukuvuonna asuntolassa asuvien määrä

kuitenkin putosi 38 prosenttiin. Kotona asuvien osuus pysyi kuitenkin melko tasaisena (n. 30-35 %), joten vaihtelu tapahtui asuntola- ja vuokra-asumisen välillä. (Kaustisen musiikkilukion toimintakertomukset 1996-2000.)

Toimintakertomusten perusteella havaitsin hyvin useiden perinteiden siirtyneen nykypäivään. Esimerkiksi monet perinteiset syksyyn ja kevääseen liittyvät konsertit ovat peräisin jo lukion perustamisajoilta. Toki perinteisiin konsertteihin ja tapahtumiin on tullut muutoksia ja uudistuksia esimerkiksi lukion tilauudistusten ja vaikkapa Kansantaiteenkeskuksen yhteistyön myötä.

5 LUKIOAIKA

Lukioajasta ja -iästä puhuttaessa nuoruusiän käsitettä ja kehitykseen vaikuttavia tekijöitä on hyvä tarkentaa ja eritellä. Tässä luvussa selvitänkin nyt tarkemmin nuoruusikään ja lukioaikaan kuuluvia vaiheita ja käsitteitä. Nuoruusiän psykososiaalinen kehitys, minäkäsitys, hyvinvointi, vertaisryhmä ja sosiaalinen pääoma ovat tälle ajalle keskeisiä tekijöitä. Lisäksi tarkastelen musiikin elämyksellisyyttä koulukontekstissa.

5.1 Nuoruusiän psykososiaalinen kehitys

Nuoruusikään kuuluu paljon merkittäviä psykososiaalisia muutoksia. Nuoruuden kuluessa käsitys itsestään muokkautuu, ja lopulta muovautuu aikuisiän identiteetiksi. Nuorille onkin hyvin tyypillistä minuuden ja identiteetin muutokseen liittyvä pohdinta ja kysymykset. Nuoruusiässä kehonkuva muuttuu, nuori pohtii omia arvojaan ja moraaliaan, sekä olennaisena osana myös maailmankuvaansa. Toki nuoruusiän pohdintoihin kuuluu myös tulevaisuus; opiskelupaikka ja sen myötä tuleva ammatti mietityttävät varmasti suurinta osaa nuorista. (Saarikallio 2009, 221, [Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999; Csikszentmihalyi & Larson 1984; Erikson 1968; Havighurst 1955; Jarasto & Sinervo 1999; Larson 1995; Shaffer 1996, Vuorinen 1990; 1998].) Nuoruusiän kehitys voidaan nähdä hyvin moniulotteisena: sitä ohjaavat mm. biologiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät, joiden välillä tapahtuu jatkuvaa vuorovaikutusta. (Nurmi 1995, 256.)

Lukioajan voidaan katsoa sijoittuvan keskinuoruuden ja varhaisen aikuisuuden välille (15-18 vuotta). Nuoruusiän alkamisen ja loppumisen rajat ovat kuitenkin häilyvät, eikä välttämättä ole yhtä merkittävää jaotella vaiheita, kuin keskittyä siihen, millaiset asiat vaikuttavat nuoren kehitykseen näinä vuosina. Nuoruuden kehitystä onkin kuvattu moniulotteisilla termeillä, kuten identiteetin muodostuminen, minäkuvan kehitys, koulutusurat ja sosialisatio. (Nurmi, 1995, 257.)

Nuoruusiän kannalta merkittävä prosessi on itsenäistyminen. Kun nuori alkaa irrottautua lapsuudenperheestään, hän muodostaa uusia sosiaalisia suhteita esimerkiksi vertaisryhmään tai seurustelukumppaniin. Itsenäistyminen vaatii nuorelta kykyä tasapainotella erilaisten vaatimusten välillä, kykyä oppia itsehallintaa sekä tunteiden säätelyä. Tärkeää on tietenkin myös vastuunotto oman elämän hallinnasta ja valinnoista. (Saarikallio 2009, 221, [Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999; Csikszentmihalyi & Larson 1984; Erikson 1968; Havighurst 1955; Jarasto & Sinervo 1999; Larson 1995; Shaffer 1996, Vuorinen 1990; 1998].)

Nuoren kehitysvaihetta tukee moni eri tekijä. Esimerkiksi sosiaalinen tuki, vahva itsetunto, itsehallinnan tunne, positiivinen mieliala ja mahdollisuudet kasvaa tukeviin harrastuksiin auttavat nuorta selviytymään nuoruusiän eri vaiheista (Saarikallio 2009, [Pinto, Kreipe & McCoy 1997, Placherel & Bolognini 1995, Raphael 1996]). Lukiokoulutus pyrkii tarjoamaan tukea nuoren kehitysvaiheisiin. Erityisesti erityislukiot ovat keskittyneet kasvaa tukevien harrastusten mahdollistamiseen; musiikkilukiossa musiikin tarkoituksena on antaa monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä normaalin lukio-opiskelun rinnalle.

Yksi merkittävä osa nuoruuden kehitystä on lukuisat roolimutokset, joita nuori käy läpi. Itsenäistyminen, irtautuminen hiljalleen lapsuudenkodista sekä aikuisen rooliin valmentautuminen muissakin muodoissa ovat hyvin merkittäviä kehityskulun ja roolimutosten kannalta. (Nurmi 1995, 256-257.) Musiikin alueella nuoruusikä heijastelee usein erilaisiin genreihin jakautumista. Nuorella voi olla tarve luokitella itsensä johonkin selkeästi erottuvaan lohkoon. Toisaalta joidenkin nuorten kohdalla tarve on hyvin päinvastainen: itsensä luokittelusta pyritään pääsemään irti.

John Paynterin mukaan nuoruusiässä on usein myös tarve löytää välineitä itseilmaisulle. Tämä tarve voidaan täyttää musiikilla, jos nuori pystyy samaistumaan siihen. Nuorilla voi usein olla tarve soittaa ja laulaa musiikkia josta he pitävät – musiikkia joka on mahdollisimman lähellä heidän ihailemaansa esimerkkiä. (Paynter 1982, 116-117.)

Musiikilla on ominaisuuksia, joiden ansiosta se on hyvä keino tukea erilaisten psykologisten päämäärien saavuttamista (Saarikallio 2011, 222). Musiikki voi tavoittaa yksilön monin eri tavoin. Se voi tavoittaa nuoren esimerkiksi fysiologian ja sanattomien kokemusten tasolla

sekä tarjota apua monimutkaisten abstraktien rakenteiden kognitiiviseen prosessointiin (Saarikallio 2009, [Erkkilä 1996]). Se on myös vahvasti tunnesidonnainen alue, koskettaen kaikkia keskeisiä tunteiden osa-alueita: fysiologia, kokemus ja ilmaisu (Saarikallio 2009, [Sloboda & Juslin 2001; Scherer 2004]). Musiikki onkin näin ollen tärkeä tekijä, joka auttaa nuoria käsittelemään ja ilmaisemaan nuoruusiässä helposti vaihtelevia tunteita ja mielialoja (Saarikallio 2011, 222).

Saarikallion (2007) väitöskirjatutkimuksen mukaan musiikin psykososiaaliset merkitykset voidaan jakaa neljään eri kategoriaan: identiteetti, itsemäärääminen, ihmissuhteet ja tunnekokemukset. Näin ollen voidaan siis sanoa, että musiikin merkitys ulottuu useille nuoruusiän kehityksen osa-alueelle, ja musiikki voi toimia kehityksen tukijana näillä kaikilla alueilla.

Pittsin (2012) mukaan koulussa tapahtuva musisointi muokkaa lapsen ja nuoren asenteita ja ajattelutapaa, kuten myös tietenkin taitoja. Opettajalla voikin näin ollen olla suuri rooli kehityksen tukijana, sillä kuten sanottu, musiikintunti ei välttämättä edistä vain mekaanisten taitojen kehitystä. Koulun musiikkitoimintaan osallistuminen voi myös vaikuttaa huomattavasti nuoren persoonallisuuden kehitykseen. Musiikkitoiminta voi esimerkiksi antaa ujolle oppilaalle rohkeutta, kun hän alkaa tiedostaa omia vahvuuksiaan (Pitts 2012, 65.)

5.2 Musiikin elämyksellisyys ja kokemusmaailma koulussa

Elämyksiä syntyy varmasti usein luokkaopetuksessa. Pittsin (2012) tutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, että hyvin moni kokee suurimmat elämyksensä varsinaisen luokkaopetuksen ulkopuolella vapaaehtoisissa musisointitilanteissa. Tällaisten kokemusten saamiseen vaikutti usein se, että varsinaisen kouluajan jälkeisessä musiikkitoiminnassa oppilas saattoi saada opettajalta huomiota ja rohkaisua, jota ei välttämättä formaalissa luokkakonteksissa saanut. Itse asiassa musiikkitoimintana osallistuminen voi muuttaa asenteita koko koulua ja opiskelua kohtaan, ja koulu voidaan alkaa kokea tällaisen toiminnan ansiosta kotoisammaksi ja viihtyisämmäksi. (Pitts 2012, 48.)

Musiikki vaikuttaa syvästi ihmismieleen, ja näin ollen saa aikaan tunnekokemuksia ja elämyksiä. Pittsin keräämissä teksteissä ilmenikin musiikin vaikutus tunnemaailmaan ja sitä kautta musiikinopetukseen. Varsinaisen kouluajan ulkopuolella tapahtuneesta harjoittelusta, orkestereista, kuoroista ja vaikkapa konserteista oli useille jäänyt kaikkein ikimuistoisimmat kokemukset. Näistä kokemuksista voidaankin saada hyvää tietoa siitä, mikä musiikkikasvatuksesta todella tekee niin ikimuistoista. (Pitts 2012, 64-66.)

Clift ja Hancox (2001) selvittivät tutkimuksessaan, kuinka 84:n jäsenen yliopistokuoroon osallistuvien jäsenten saamat kokemukset musiikkitoiminnasta osoittavat musiikin kokemisen monia ulottuvuuksia. 87 % kuorolaisista kertoivat hyötynensä toiminnasta sosiaalisesti, 75 % kertoi hyötynensä tunnekokemusten tasolla, ja 49 % kertoi saaneensa hengellisiä kokemuksia. Erityistä oli muun muassa uusien ihmisten tapaaminen, positiivisten tunteiden kokemukset ja henkisen rohkaisun ja kannustuksen tuntemukset. (Clift & Hancox, 2001.)

5.3 Varsinaisen kouluajan ulkopuolinen musiikkitoiminta

Varsinaisen kouluajan ulkopuolella tapahtuva musiikkitoiminta on monissa tutkimuksissa todettu opiskelijoiden mielestä mielekkääksi. Näin ovat raportoineet myös useat Kaustisen musiikkilukion opiskelijat, kun heiltä kysytään musiikkitoiminnan eri muodoista. Luokkakontekstin ulkopuolisella musiikkitoiminnalla onkin erityisiä piirteitä (Pitts 2012, 66).

Näistä piirteistä ensimmäinen on toiminnan merkittävyyden ja tarkoituksellisuuden tunne. Tällaisessa toiminnassa on usein yhteinen maali ja tavoite, jota kohti opiskelijat ja opettajat yhdessä tekevät töitä. Tällaisesta yhteistoiminnasta nuori voikin saada hyvän mallin siitä, kuinka hän voi myös tulevaisuudessa aikuisiässä olla osallisena toiminnassa, joka ei rajoitu varsinaisesti instituutioihin ja opettajalta saatuun arviointiin. Tällainen kestävä ja elinikäinen malli voi johtaa esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen aikuisiässä. (Pitts, 2005; Pitts 2012, 66.)

Toinen vapaaehtoisen musiikkitoiminnan vahvuus on, kuinka se voi auttaa nuorta tiedostamaan itseään ja myös musiikillisia taitoja. Kolmantena vapaaehtoisen

musiikkitoiminnan erityisvahvuutena Pitts kuvaa vastapainoisuus. Koulutuntien ulkopuolella ja myös ehkä hieman virallisten koulun sääntöjen ulkopuolella tapahtuva vapaaehtoinen musiikkitoiminta vetoaa opiskelijoihin usein siksi, että se eroaa normaalista koulukontekstista. Opetus on informaalimpaa, ja näin ollen myös opettajat voivat suhtautua opiskelijoihin rennommalla otteella, mikä voi olla hyvin poikkeavaa normaaliin luokkatilanteeseen nähden. (Pitts 2007; Pitts 2012, 67.)

5.4 Vertaisryhmä ja sosiaalinen pääoma

Yksi nuoruusikään kuvaavista merkittävistä tekijöistä on tarve kuulua johonkin vertaisryhmään tai vertaisyhteisöön. Kun nuori on aikuisuuden kynnyksellä, ystävien ja nuorten kanssa vietetty aika usein lisääntyy huomattavasti, mikä näkyy myös vanhempien ja muiden aikuisten kanssa vietetyssä ajassa (Ryan 2001, 1136; Csikszentmihalyi & Larson vuosi?). Tällöin luodut suhteet vertaisyhteisön kanssa ovat usein intensiivisempiä ja tiiviimpiä, sekä niistä otetaan enemmän vaikutteita, kuin vastaavissa suhteissa lapsuusiässä (Ryan 2001, 1136; Berndt 1982.)

Vertaisryhmät- ja yhteisöt voivat toki olla sidottuja suoraan ikäryhmään, mutta vertaisryhmä voi tarkoittaa paljon muutakin. Lukioaika kestää tavallisesti kolme vuotta, ja näin ollen lukio-opiskelijoiden ikäerot ovat yleensä maksimissaan vain kolme vuotta. Lukiolaisia voisi näin ollen jo itsessään pitää eräänlaisena vertaisryhmänä, jota yhdistää siis sama ikäluokka. Musiikkilukiolaisia yhdistää kuitenkin moni muukin asia, kuin ikä ja ylioppilastutkintoon tähtääminen. Musiikkilukiolainen saa ympärilleen vertaisryhmän, jota yhdistää kiinnostus ja motivaatio musiikkia kohtaan.

Vertaisryhmästä puhuttaessa otetaan esille usein sosiaalisen pääoman käsite. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan usein sellaisia hyvinvointia tuottavia asioita, jotka muodostuvat kanssakäymisessä; se sijaitsee sosiaalisissa suhteissa. (Korkiamäki 2013, 17-18) Kartutamme sosiaalista pääomaa koko elämämme ajan esimerkiksi siis kuulumalla sosiaalisiin verkostoihin. Myös vaikkapa yhteiskunnan tai yhteisön normien tiedostaminen ja noudattaminen ovat osa sosiaalista pääomaa. (Korkiamäki 2013, 18.)

Nuoret ovat osana monenlaisia ryhmiä, joissa aikuiset eivät ole läsnä. Tällaisia nuorten keskinäisiä verkostoja ja suhteita pidetään usein juuri nuoruusiän tärkeimpinä ihmissuhteina. Vertaissuhteet tuottavat nuorille kognitiivisia, emotionaalisia ja sosiaalisia resursseja, jotka ovat tärkeitä terveyden, itsetunnon ja hyvinvoinnin näkökulmista. (Korkiamäki 2013, 43, [Hartup 1983; Hartup 1992].)

5.5 Hyvinvointi lukiossa

Koulu on yksi nuoren keskeisistä elämänsfääreistä, ja se on erityisesti sosiaalinen kasvuympäristö. Kouluympäristö vaikuttaa nuorten hyvinvointiin. (Lukiolaisten hyvinvointitutkimus 2007, 7.) Lukiossa viihtyvyyteen vaikuttavat monet eri tekijät, joista yksi hyvin merkittävä tekijä on opiskelijan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisäksi henkilökohtainen hyvinvointi. Hyvinvoinnilla voidaan tarkoittaa onnellisuutta, positiivista mielialaa, tyytyväisyyttä sekä hyvää itsetuntoa ja itsensä toteuttamista. Erilaisia määrittelyitä hyvinvoinnista on monia, ja edellisten tekijöiden lisäksi hyvinvointiin voidaan lukea myös itsensä hyväksyminen, myönteinen suhtautuminen toisiin, autonomia, ympäristön hallinta, elämän mielekkyys sekä persoonallinen kasvu. (Vahtera 2007, 31-32.)

Erik Allardt (1998) määrittelee hyvinvoinnin koostuvaksi elintasosta ja elämänlaadusta. Elämänlaadun Allardt on jakanut kolmeen eri osa-alueeseen: having, joka viittaa aineellisiin resursseihin, being, joka viittaa itsensä toteuttamiseen, sekä loving, jolla tarkoitetaan sosiaalisia suhteita.

Lukioikäisen hyvinvoinnille on oleellista, että nuori kokee paljon positiivisia tunnetiloja. Tutkimuksissa onkin todettu, että nuoret ovat onnellisimpia järjestetyn vapaa-ajanvieton parissa, ja onnettomimpia lukiessaan yksin kokeisiin. Parasta hyvinvointia edustavat nuoret, jotka etsivät haasteita ja kehittävät omia taitojaan näiden haasteiden parissa. (Vahtera 2007, 33.) Hyvinvointiin vaikuttavat toki myös fyysiset olosuhteet. Lukiolaisten hyvinvointitutkimuksessa (2012) 77% pojista, ja 68 % tytöistä määrittelee oman terveydentilansa erittäin tai melko hyväksi.

5.6 Minäkäsitys

Minäkäsitys on käsite, joka on hyvä ottaa huomioon henkilökohtaisia kokemuksia koskevia haastattelutuloksia tarkastellessa ja analysoidessa. Tutkimusaiheeni kannalta onkin hyvä tiedostaa minäkäsityksen eri osa-alueet pohtien niitä sekä haastateltavan lukioiän että nykyhetken kannalta.

Minän voi määritellä esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Minä on kokonaisuus, joka muodostuu yksilöllä kulloisessakin elämänvaiheessa olevista ominaisuuksista ja mahdollisuuksista”. Minä voidaan jakaa eri osa-alueisiin: fyysinen, emotionaalinen, sosiaalinen ja suoritusminä. Näihin osa-alueisiin sisältyy se, mikä ihmiselle on mahdollista kullakin alueella, ellei hänen minäkäsityksensä rajoittaisi näitä mahdollisuuksia. Minäkäsitykseen liittyvä terminologia on osittain päällekkäistä ja epämääräistä, ja näin ollen osittain hankalaa käsitellä. (Memrik 1997, 5, [Tulamo 1993,15].)

Minäkäsitys muotoutuu vähitellen subjektiivisen ja tilannekohtaisen havainnoinnin, tulkitsemisen ja tallentamisen seurauksena. Minäkäsitys on nimenomaan tietoinen, subjektiivinen ja kokemusten pohjalta muodostunut kuva itsestä ja mahdollisuuksistaan kullakin osa-alueella. (Tulamo 1993, 15, 77.) Fyysinen minäkäsitys on yksilön käsitys fyysisistä ominaisuuksistaan ja mahdollisuuksistaan, emotionaalinen minäkäsitys koostuu käsityksistä omista tunteistaan eri tilanteissa, sosiaalinen minäkäsitys koostuu suhteista muihin ihmisiin vuorovaikutustilanteissa, ja suoritusminäkäsitys tarkoittaa yksilön käsitystä omista kyvyistään ja pätevyydestään. (Tulamo 1993, 17; Memrik 1997, 6).

Musiikkilukiosta puhuttaessa on aiheellista toki myös määritellä musiikillinen minäkäsitys. Se on vastaavasti yksilön tietoinen ja subjektiivinen käsitys musiikillista ominaisuuksistaan, toiminnastaan ja mahdollisuuksistaan, ja se muodostuu kokemusten kautta esimerkiksi erilaisissa musiikillisissa vuorovaikutustilanteissa. Musiikillinen minäkäsitys koostuu samoista osa-alueista kuin yleinen minäkäsitys, mutta musiikillinen minäkäsitys voidaan kuitenkin jakaa kolmeen osa-alueeseen seuraavalla tavalla: tiedostettu musiikillinen minäkäsitys, musiikillinen ihanneminäkäsitys sekä musiikillinen toveriminäkäsitys. (Tulamo 1993, 51, 63).

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmanani on selvittää Kaustisen musiikkilukion käyneiden, muulle kuin musiikin alalle suuntautuneiden kokemuksia siitä, millaista antia lukioaika on heille tarjonnut; mikä merkitys Kaustisen musiikkilukiolla on ollut heidän elämässään. Tutkimuksessa selvitän, millä elämän alueilla haastateltavat kokevat hyötyneensä musiikkilukiosta, ja millaisia musiikkilukiosta saatuja taitoja he hyödyntävät edelleen esimerkiksi työelämässään.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tapaustutkimukseni tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen tapaustutkimus, jonka aineistonkeruu on toteutettu teemahaastatteluina. Tapaustutkimuksessa tutkitaan yksittäistä tapausta (*case*) tai rajattua kokonaisuutta käyttämällä erilaisin menetelmin kerättyä tietoa. Tapaustutkimukselle tyypillisiä ovat kysymykset "miten" ja "miksi", ja tapausta pyritään kuvaamaan ja selittämään näiden kysymysten avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, [Yin 1994, 5-13].) Tapaustutkimukselle tyypillistä onkin yksittäisen tapauksen, tilanteen, tapahtuman tai tapausjoukon valitseminen, jossa kiinnostuksen kohteena on yleensä prosessit. Tapaustutkimukselle olennaista on tutkimuskohteelle ominaisten piirteiden kuvaaminen mahdollisimman tarkasti ja todenmukaisesti. (Anttila 1996, 250.) Olennaista onkin, että tapauksesta voidaan muodostaa jonkinlainen kokonaisuus (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tapaustutkimuksen tarkoituksena on laajentaa ymmärrystä tietystä ilmiöstä, mutta pyrkimyksenä ei aina kuitenkaan välttämättä ole yleistettävän tiedon tuottaminen. Tapaustutkimukselle keskeistä on kohteeseen liittyvän kontekstin huomioiminen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämä onkin olennaista oman tutkimusaiheeni kannalta, sillä tutkimuksessani hyvin keskeistä on musiikkilukion kulttuuriin ja olosuhteisiin liittyvä kuvaus ja analyysi.

Vaikka tapaustutkimuksen tulosten perusteella ei voida tehdä yleistettäviä päätelmiä, voi tapauksista saatavan tiedon merkitys silti olla suuri. Tapauksen syvällisen tutkimuksen tuloksena voidaan saada yksittäistapauksen ylittävää tietoa, ja tämän tiedon merkitystä ja oikeellisuutta tukee aineiston perusteellinen kuvaus sekä tarkka kuvaus myös aineiston analyysistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Koin haastattelumetodin aiheen kannalta merkittäväksi, sillä kokemukset musiikkilukiosta voivat olla hyvin moniulotteisia ja värikkäitä. Kvalitatiiviselle tutkimuksen aineistolle ominaista onkin juuri sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus (Alasuutari 1994, 84). Tutkimuksen aiheen perusteella haastateltava pystyy olettaa etukäteen, millaisia vastauksia haastatteliija mahdollisesti odottaa. Siksi olisikin tärkeä tarkastella vuorovaikutustilannetta, ja pohtia sitä, kuinka haastateltava on tulkinut itse haastattelutilanteen. Yksilö ei vastaa kysymyksiin koskaan pyrkimättä edes jonkinlaiseen käsitykseen siitä, mihin kysymyksillä pyritään, tai siitä, millaiset asiat ovat kysymyksen taustalla olevan tutkimusaiheen kannalta oleellisia. (Alasuutari 1994, 149.)

Haastattelijan olisikin näin ollen hyvä tehdä hypoteeseja siitä, millä tavalla haastateltava on tulkinut tilanteen, ja miten tulkintakehykset muuttuvat haastattelun edetessä. Haastateltava siis käyttää vastatessaan aina jonkinlaisia tulkintamalleja ja orientaatiotapoja. Yksilö soveltaakin alkuorientoinnin lähtökohtana sellaista tilannetyypin määrittelyä, joka näyttää parhaiten vastaavan ennalta outoa tilannetta. Yksilö ei aina kuitenkaan käytä vain yhtä tulkintamallia, vaan käyttää usein monia sisäkkäisiä ja lomittuvia kehyksiä (Alasuutari 1994, 149-150.)

Aineiston keruussa menetelmävaihtoehtoina minulla olivat ryhmä- ja yksilöhaastattelut. Valitsin kuitenkin menetelmäksi nimenomaan yksilöhaastattelun monestakin syystä. Ensinnäkin oletuksenani on, että vuosien jälkeen entisten opiskelutovereiden tapaaminen ryhmähaastattelussa voisi aiheuttaa sen, että ensisijaisena keskittymisen kohteena ei välttämättä olisi ollut itse haastattelu. Myös käytännönjärjestelyiden kannalta oli helpompaa haastatella yksitellen, sillä aikataulujen järjestäminen työelämässä olevien aikuisten kesken on haastavaa. Huolenaiheenani oli myös se, että ryhmässä tietyt musiikkilukiolle tyypillisimmät piirteet ylikorostuisivat, ja ”aika kultaa muistot”-henkinen ajattelu saisi haastattelussa vallan.

Aiheen henkilökohtaisuus myös johdatti yksilöteemahaastattelun pariin. Jokainen lukiolainen on kokenut erilaisen lukioajan. Tähän ovat vaikuttaneet esimerkiksi yksin persoona, tausta, sosiaalinen elämä ja nuoruusiän erilaiset vaiheet. On sanomattakin selvää, että nämä ovat hyvin yksilöllisiä tekijöitä jokaisen elämässä, joten odotinkin haastattelumateriaalin olevan hyvin monimuotoista ja värikästä. Tämän vuoksi myös valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen kvantitatiivisen sijaan.

Menetelmän valinnassa oli tietenkin huomioitava haastattelun soveltuvuus menetelmäksi. En oletanut automaattisesti haastattelun olevan paras menetelmä, mutta koska tutkimuksessa ovat kyseessä yksilön kokemukset, koin järkeväksi valita metodiksi teemahaastattelun. Rajasin kvantitatiiviset menetelmät pois heti alkuvaiheessa, sillä uskon, että ne olisivat voineet rajata vastauksia ja johdatella vastaamaan olettamieni vastausten mukaisesti. Oman tutkimukseni kannalta haastattelu on osuva juuri siksi, että se antaa tilaa hyvin monimuotoisille ja poikkeavillekin vastauksille.

Teemahaastattelulle on tyypillistä se, että se ei etene yksityiskohtaisten kysymysten johdattelemana, vaan perustuu ennalta määriteltyihin teemoihin. Se on puolistrukturoitu eli sen pohjalla olevat aihepiirit ovat kaikille haastateltaville samat. Eteneminen voi kuitenkin vaihdella eri haastateltavien kanssa, sillä laajempien teemojen ympärillä liikuttaessa on joustovaraa. Teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa haastatteluiden välillä voi olla eroja esimerkiksi siinä, missä järjestyksessä teemoja käsitellään, ja kuinka laajasti kutakin aihetta käsitellään. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48, 66; Eskola & Suoranta 1998, 86-87.)

Teemahaastattelun valintaan vaikutti se, että siinä ihminen on merkityksiä luova aktiivinen osapuoli, ja tämä vapauttaa haastateltavan kertomaan kokemuksiaan hyvinkin subjektiivisesti. Teemahaastattelussa myös haastattelijalla on mahdollisuus ohjata etenemistä haluamaansa suuntaan esimerkiksi tarkentamalla kysymyksiä tai tarttumalla haastateltavan kertomaan mielipiteeseen tai kokemukseen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35).

Teemahaastattelua on suhteellisen helppo alkaa analysoida teemoittain. Analysoidessa on kuitenkin muistettava, että ennakkoon asetetut teemat eivät välttämättä ole täysin identtiset niiden teemojen kanssa, jotka aineistosta analyysin perusteella osoittautuvat keskeisimmiksi jäsentäjiksi. Teemahaastattelun analyysiin on monia eri keinoja, joista teemoittelu ja tyypittely ovat yleisimpiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

6.2.1 Tutkimuksen kohderyhmän kuvaus

Valitsin tutkimuksen kohderyhmäksi Kaustisen musiikkilukiosta ylioppilaaksi kirjoittaneita henkilöitä. Haastattelin neljää henkilöä, jotka ovat valmistuneet musiikkilukiosta vuosina 1999-2000. Näin ollen haastateltavat ovat tällä hetkellä 33-34-vuotiaita, ja he kaikki ovat olleet työelämässä nyt noin 9-10 vuotta. Haastateltavina olivat kolme naista ja yksi mies. Valitsin siis haastateltavat pääasiassa synnyinpaikkakunnan mukaan, mutta haastateltavien valintaan vaikutti myös oma paikkakuntani käytännönjärjestelyiden vuoksi.

Valitsin haastateltaviksi henkilöitä, joista yksi asui lukioajan kotonaan, ja muut kolme asuivat joko asuntolassa tai vuokra-asunnoissa. Nämä kolme henkilöä tulivat Kaustiselle kauempaa muilta paikkakunnilta. Näin sain aineistoon monipuolisia kokemuksia erilaisista asumismuodoista. Tämä tekijä vaikuttaa merkittävästi, sillä ulkopaikkakuntalaisena omillaan asuminen ja itsenäistyminen tuovat selkeästi erilaisen vivahteen lukiokokemukseen. Tutkimukseen osallistuvia ei tulisikaan valita sattumanvaraisesti, vaan tutkittaviksi tulee valita sellaisia ihmisiä, joilta oletetaan saatavan parhaiten tutkimusongelmiin sopivaa aineistoa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi olen muuttanut heidän nimensä.. Jaana on vuonna 2000 ylioppilaaksi kirjoittanut, Keski-Suomessa asuva nainen. Hän on kotoisin Etelä-Pohjanmaalta. Hän on opiskellut lukion jälkeen muun muassa musiikki tiedettä ja psykologiaa yliopistossa. Hän on työskennellyt muun muassa kaupan alalla. Musiikkilukiossa hänen instrumentteinaan olivat piano ja viulu.

Julia on vuonna 2000 ylioppilaaksi kirjoittanut, Keski-Pohjanmaalla asuva nainen. Hän on kotoisin Keski-Pohjanmaalta. Hän on opiskellut yliopistossa muun muassa etnomusikologiaa, ja työskentelee tällä hetkellä viestinnän alalla. Musiikkilukiossa hän soitti viulua ja sai klassista lauluopetusta.

Johanna on vuonna 1999 ylioppilaaksi kirjoittanut nainen. Hän on kotoisin Keski-Pohjanmaalta ja asuu siellä tällä hetkellä. Hän on opiskellut yliopistossa kauppatieteitä, ja työskentelee tällä hetkellä projektipäällikkönä. Musiikkilukiossa hän soitti alttoviulua ja pianoa.

Jussi on vuonna 2000 ylioppilaaksi kirjoittanut mies. Hän on kotoisin Keski-Suomesta, ja asuu siellä tälläkin hetkellä. Hän on siirtynyt lukion jälkeen suoraan työelämään, ja työskentelee tällä hetkellä kaupan alalla. Musiikkilukiossa hän soitti rumpuja ja sähkökitaraa.

6.2.2 Aineiston keruu ja kuvaus

Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastatteluina. Suoritin ensimmäisen haastattelun joulukuussa 2013 sekä kolme muuta haastattelua tammikuussa 2014. Haastatteluista kaksi on tehty Jyväskylässä ja loput kaksi Keski-Pohjanmaalla. Kolme haastatteluista on äänitetty kahviloissa, ja yksi haastateltavan kotona. Kahviloissa suoritetuissa haastatteluissa paikalla oli minun lisäksi ainoastaan haastateltava. Haastateltavan kotona suoritettussa haastattelussa paikalla oli myös haastateltavan leikki-ikäinen lapsi. Äänitysvälineenä käytin Nokia Lumia -puhelimien mikrofonia ja äänitysohjelmaa. Äänitykset on siirretty puhelimelta mp3-tiedostoiksi tietokoneelle. Haastatteluiden kestot olivat 39 min, 31 min, 38 min ja 46 min.

Haastattelun alussa täytin jokaisesta haastateltavasta esitietolomakkeen, jossa kysyttiin syntymäaika, syntymäpaikka, nykyinen paikkakunta, siviilisääty, koulutustausta, nykyinen ja entiset ammatit sekä lukioajan pää- ja sivuinstrumentit. Haastattelu rakentui haastattelurungon (liite 1) ympärille. Haastattelurunko koostui kahdeksasta osa-alueesta: *sosiaalinen ympäristö, fyysinen ympäristö, omakuva ja identiteetti, esiintymistilanteet, aktivointi, tunne-elämykset, kognitiiviset taidot sekä fyysinen hyvinvointi*. Jokaisen osa-alueen kohdalla haastateltava sai ensin vapaasti kertoa kokemuksiaan, jonka jälkeen esitin tarkentavia kysymyksiä. Näillä kysymyksillä halusin selvittää tarkemmin sitä, kuinka kokemukset ovat vaikuttaneet nimenomaan tähän päivään tai muuten elämään lukion jälkeen. Osassa haastatteluista etenimme haastattelurungon alkuperäisessä järjestyksessä, osassa haastatteluista etenimme toisinaan satunnaisessa järjestyksessä. Kaikkien haastateltavien kohdalla kysymykset olivat kuitenkin samat, ja jokaisessa haastattelussa teemojen rajoja ylitettiin useaan otteeseen.

6.2.3 Aineiston analyysi

Lähestyin aineistoani teoriasidonnaisesti eli abduktiivisesti laadullisen sisällönanalyysin kautta. Laadullisessa sisällönanalyysissä aineistoa pilkotaan, käsitteellistetään ja organisoidaan uudelleen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109-116). Sisällönanalyysia aloittaessa tutkijan on päätettävä teorian asema tutkimuksessa. Tutkimus voi olla teorialähtöinen,

teoriasidonnainen tai aineistolähtöinen. Teoriasidonnaista tutkimusta tehdessä aineiston analyysi ei perustu suoraan teoriaan. Sen sijaan aineistolle etsitään tueksi selityksiä ja vahvistuksia teoriasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tällaista aineiston analyysitapaa kutsutaan abduktiiviseksi analyysiksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97).

Aineistoni analyysi alkoi litteroidun materiaalin perusteellisella tutkimisella. Aineistosta nousi melko nopeasti suurempia teemoja, joiden perusteella koodasin haastatteluita. Ensimmäisen koodauskierroksen jälkeen teemoja oli kahdeksan, mutta joitakin olennaisia tuloksia jäi kuitenkin vielä näiden alkuteemojen ulkopuolelle. Tämän vuoksi kirjoitin jokaisesta litteroidusta haastattelusta tiivistelmän, joihin sisällytin kaiken tutkimusongelmani kannalta mahdollisesti merkittävän materiaalin. Seuraavaksi organisoin materiaalin uudelleen pilkkoen aineiston jälleen teemoihin, joista suuri osa edelleen mukaili ensimmäistä teemoittelua

6.3 Tutkimusmenetelmän luotettavuus

Tutkijan itsensä rooli tutkimusta tehdessä on keskeinen. Tutkijan täytyy kyetä arvioimaan omaa luotettavuuttansa, sillä hän itse on kriteerinä tutkimuksen luotettavuudelle. (Eskola & Suoranta 1998, 210.) Haastattelija itse voi olla ongelmana luotettavuudelle, sillä ihminen voi helposti suodattaa haastateltavan antamia vastauksia itselleen luontaisella tavalla. Tällöin haastateltavan itsensä kanta voi jäädä kuulematta ja ymmärtämättä. Tähän voi vaikuttaa vaikkapa tutkijan ikä ja sukupuoli. Laadullisessa tutkimuksessa yleinen fakta onkin, että tutkija itse on tutkimusasetelman tulkitsija.

Tutkimukseni perustuu henkilökohtaisiin kokemuksiin. Tutkimuksen luonne ei kuitenkaan mielestäni ole siinä määrin henkilökohtainen, että haastateltavat joutuisivat rajoittaa vastauksiaan henkilöllisyyden paljastumisen pelossa. En siis usko, että anonymius-kysymys vaikutti haastateltavieni vastauksiin. Haastattelututkimuksessa tosiasia kuitenkin on, että tutkittavan anonymiutta ei kuitenkaan voida taata yhtä tehokkaasti kuin vaikkapa kyselytutkimuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36). Toki haastateltavien vastauksiin voi vaikuttaa pyrkimys vastata sosiaalisesti suotavasti (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35) tai tutkimuskysymyksen kannalta sopivalla tavalla.

Haastattelututkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa voimakkaasti haastatteluiden laatu. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi äänitteiden ja litteroidun materiaalin laatua. Tämän vuoksi esimerkiksi juuri litteroinnissa ja sen analyysissä on tärkeää kiinnittää huomiota säännöllisyyteen ja tarkkuuteen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa käytetään usein validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä. Validiteetti tarkoittaa, vastaako tutkimus sitä, mitä sen on ollut tarkoitus tutkia, eli onko tutkimus pätevä. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi, 136.) Reliabiliteetin käsite on kuitenkin kompleksinen esimerkiksi siinä määrin, että tulosten toistettavuus ei aina ole merkki tulosten pätevyydestä. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastelun alla voivat olla hyvinkin muuttuvat ominaisuudet (Hirsjärvi & Hurme 2000, 186.), kuten vaikkapa identiteetti tai tunnekokemukset. Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista saada toistuvia tuloksia, sillä jotkin ominaisuudet muuttuvat automaattisesti ajan kuluessa. Jos haastattelisin tutkimukseeni samoja henkilöitä kymmenen vuoden kuluttua, vastauksissa näkyisi varmaankin esimerkiksi ajan myötä karttunut taito itsensä analysointiin, mutta myös yksittäiset muistot lukioajoilta voisivat olla hämärtyneempiä tai yksinkertaisesti unohtuneet.

Haastattelukysymyksiä pohtiessani ja itse haastatellessani pyrin mahdollisimman vähäiseen johdatteluun. On kuitenkin todettava, että sekä haastateltavan että haastattelijan tunteet voivat helposti nousta pintaan lukioaikaisia, erityisesti positiivisia muistoja pohtiessa, ja tämän vaikutus voi näkyä vastauksissa ja kysymysten asettelussa. Koska olen itse asunut Kaustisella ja käynyt Kaustisen musiikkilukion, minun oli kiinnitettävä aivan erityisesti huomiota omaan asemaani tutkijana: omat kokemukseni, tunteeni ja ennakkotietoni aiheesta eivät saa vaikuttaa haastatteluissa ja tulosten raportoinnissa. Tätä kutsutaan sulkeistamiseksi. Sulkeistaminen tarkoittaa ennakkotiedon, -asenteiden ja -oletusten tiedostamista ja syrjäyttämistä. Laadullisessa tutkimuksessa sulkeistaminen ja oman tutkijan asemansa tiedostaminen on merkittävää, vaikka tutkija ei kuitenkaan koskaan voi täysin välttyä oman esitiedon tuomilta vaikutuksilta. (Lehtomaa 2008, 165–166.) Omassa tutkimuksessani sulkeistamisen tarkoituksena on, että haastattelutilanteessa haastateltavien vastaukset eivät ole sidottuja omiin asenteisiin ja kokemuksiini, ja että raportoin tulokset sellaisina kuin ne todella esiintyivät.

7 TULOKSET

Tässä luvussa kerron millaisia asioita haastateltavat kertoivat oppineensa Kaustisen musiikkilukiossa, ja millä tavalla ne ovat näkyneet heidän elämässään lukion jälkeen. Haastattelumateriaalia analysoidessa esiin nousi teemoja, joiden mukaan olen luokitellut tuloksia. Teemat eivät ole suoraan haastattelurungossa määriteltyjä pääteemoja, vaan nimenomaan aineistosta nousseita aiheita. Vastausten yhteneväisyys helpotti teemoihin jaottelua. Samat teemat esiintyivät eri muodoissa kaikissa haastatteluissa. Suurimpia näistä teemoista olivat Kaustisen musiikkilukion kasvattama rohkeus, aktiivinen osallisuus, lukiossa opitut sosiaaliset taidot sekä perustelemisen taidot, musiikkilukio identiteetin muokkaajana, lukion vaikutus oppimis- ja työtapoihin, luovuus sekä itsenäisyys. Tuloslukujen otsikot ovat nimetty lukiossa opittujen taitojen ja ominaisuuksien perusteella.

Tässä luvussa on kuvattuna haastattelumateriaalista selvinneet tulokset. Seuraavassa luvussa analysoin tuloksia tarkemmin niistä yhteenvedon, sekä käsittelen tarkemmin tulosten suhdetta opetussuunnitelmiin.

7.1 Rohkeus

Vastauksista ilmeni, että yksi Kaustisen musiikkilukion suurimmista anneista oli rohkeuden lisääntyminen. Jokainen haastateltavista kertoi rohkaistuneensa lukion ansiosta elämän eri osa-alueilla. He kertoivat tämän rohkeuden näkyvän heidän elämässään sekä identiteetissään tänäkin päivänä.

"Olen miettinyt, että voisin olla tosi eri ihminen jos olisin mennyt oman paikkakuntani lukioon. En olisi nyt niin rohkea." (Jaana)

Haastateltavat kertoivat rohkeuden lisääntyneen monen eri tekijän ansiosta. Yksi näistä tekijöistä oli musiikkilukion tunnelma ja kulttuuri, johon kuului aktiivinen kannustus sekä henkilökunnan että opiskelutovereiden taholta. Haastateltavat kuvailivatkin Kaustisen musiikkilukion ilmapiiriä ja henkeä rohkaisevaksi ja kannustavaksi.

"Tunnelma ja kulttuuri oli kannustava, eikä ollut kilpailutilannetta. Toki rakentavaa kritiikkiä annettiin mutta kaikki oli aina toisilleen kannustavia. Se loi itelle rohkeutta tehdä kaikenlaisia asioita." (Jussi)

"Musiikkilukio lisäsi rohkeuttani, ja sen aiheutti varmaan se musiikkilukion henki ja tunnelma, kulttuuri." (Jaana)

Myös runsas vuorovaikutus henkilökunnan kanssa vaikutti positiivisesti haastateltaviin. Opettajien ja opiskelijoiden välisiä suhteita kuvailtiinkin kollegamaisiksi ja osittain jopa kaverillisiksi, minkä ansiosta kynnyks vuorovaikutukseen oli hyvin matala. Tämän ansiosta rohkeus vaikkapa ihmisten lähestymiseen on kasvanut.

"Ei ollut kynnyksiä ehdottaa henkilökunnalle jotain tai pyytää mukaan, ja se on musta tärkeää tänäkin päivänä koska nyt voin mennä puhumaan kenelle vaan, ja esimerkiksi kollegat sanoo että "kun sulla on tuota pokkaa että voit mennä puhumaan kenelle vaan", se varmasti tuli sieltä lukiosta." (Jaana)

Myös rohkeuden eri tavoin ajattelemiseen kerrottiin kasvaneen. Musiikkilukio haastoi rohkeaan ajatteluun, sillä eri tavoin ajattelemisen oli sallittua, ja siihen rohkaistiin. Lukiossa eri tavoin ajattelemisen taito ja ajattelun rohkeus nähtiin voimavarana ja hyödyllisenä ominaisuutena sen sijaan, että se olisi hidaste elämässä.

"En pelkää enää eri tavalla ajattelemista ja sitä että se olisi jotenkin väärin. Se on varmastikin tullut sieltä musiikkilukiosta." (Jussi)

7.1.1 Itseluottamus ja itsevarmuus

Haastateltavat kertoivat musiikkilukiossa saamansa kannustuksen lisänsä huomattavasti itsevarmuutta. Lukiossa ilmapiiri oli kannustava asiassa kuin asiassa, minkä ansiosta opiskelijoiden usko omiin taitoihin kasvoi. Itseluottamuksen ja itsevarmuuden kasvuun lukiossa vaikuttivat haastateltavien mukaan myös opiskelijatoverit sekä lukion tunnelma ja kulttuuri. Itseluottamuksen vahvistumiseen vaikuttivat lisäksi lukiossa koetut onnistumiset ja rohkaiseva palaute.

"Muhun on vaikuttanut paljon se että muhun ja mun taitoihin uskottiin silloin. Sain siitä tosi paljon itseluottamusta ja itsevarmuutta. Se on jäänyt niinkun käteen lukiosta." (Julia)

"Kyllä mä sanoisin että se oli vahvoilla kyllä sen jälkeen (itsevarmuus)" (Jussi)

7.1.2 Esiintymiskokemuksista opittua

Musiikkilukiossa esiintyminen kuului arkipäiväiseen toimintaan. Esiintymiskokemukset ovatkin haastateltavien mukaan valmentaneet heitä myös nykypäivään. Musiikkilukion kulttuuri auttoi esiintymisessä vaadittavan itsevarmuuden kehittämisessä. Lukion

esiintymiskokemusten kerrottiin vaikuttaneen siihen, kuinka luontevasti ihmisten edessä oleminen nykypäivänä on.

"Esiintymiskokemus on varmasti auttanut siinä kun sellaisia hetkiä on nykyään työelämässä. Siihen liittyy varmasti ylipäänsä tällanen rohkeus ja itseluottamus mitä se musiikkilukio rakensi, koska just esiintymistilanteiden kanssa oli luonnollisestikin koko ajan tekemisissä siinä ympäristössä." (Jaana)

"Siinä lukioaikana oppi sellaista esillä olemisen taitoa, että en tiedä olisinko oppinut sellaisia taitoja niin paljon tavallisessa lukiossa. Opin siellä myös puhetaitoa ja sellaista jännityksen hallintaa, ja opin että vaikka esiintymiset menisi pieleen niin maailma ei kaadu siihen." (Julia)

"Nykyään keikalla jännittäessä muistelen niitä lukioaikaisia kokemuksia ja saan niistä rohkeutta ja apua kun suoriudun nykypäivänä." (Jussi)

Kolme haastateltavista kuitenkin kertoi, että esiintymiskokemuksia oli runsaasti jo ennen musiikkilukioon tuloa, ja esiintymiseen liittyvä varmuus ei ole pelkästään musiikkilukion ansiota. Kaikilla esiintymiskokemusta oli taustalla jo aiemmilta musiikin harrastamisen vuosilta, minkä pidempiaikaiset vaikutukset näkyvät nykypäivässä.

"Nykyäänkin olen silloin tällöin työtilanteissa esillä ja se on hyvin luontevaa. Kuitenkin uskon että tämä johtuu siitä esiintymiskokemuksesta jo ennen lukioaikaa." (Johanna)

Epäonnistumisen kokemuksista suurin osa lukioaikana koettiin esiintymistilanteissa. Näistä kuitenkin opittiin paljon, ja sen merkitys näkyy nykyäänkin esimerkiksi työelämässä epäonnistumisia kohdatessa. Suurimpina anteita esiintymisiin liittyen olikin kyky jatkaa eteenpäin epäonnistumisen jälkeen.

"Opin että vaikka esiintymiset menisi pieleen niin maailma ei kaadu siihen." (Julia)

"Epäonnistumisenkokemukset tuli lähinnä joskus esiintymistilanteista, ja niistä opin sen että mennään vaan eteenpäin." (Johanna)

7.1.3 Valintojen rohkeus

Jaana korosti sitä, kuinka suurinta antia musiikkilukiosta oli rohkeus, ja rohkeus nimenomaan valintojen tekemiseen. Hänen mukaansa jo pelkkä Kaustiselle muuttaminen lukioiässä vaati paljon rohkeutta, mutta siellä selviytyminen ja rohkeuden lisääntyminen ovat näkyneet lukion jälkeisessä elämässä hyvin merkittävästi. Kaustisen musiikkilukiossa kannustettiin rohkeiden valintojen tekemiseen, ja lukion kulttuuriin kuuluikin opiskelijan tukeminen - niin henkilökunnan kuin kanssaopiskelijoidenkin taholta.

"Olen myöhemmin uskaltanut tehdä rohkeita valintoja elämässäni. Jos en olisi mennyt Kaustisen musiikkilukioon niin olisin varmaan kaikessa pelannut varman päälle. En varmaan olisi uskaltanut tehdä niin rohkeita päätöksiä opinnoissa ja työelämässä. Nämä rohkeat päätökset taas on muuttanut mun elämän. Lukiota sain rohkeuden siihen riskinottoon." (Jaana)

Jussi kertoi lukion kannustaneen rohkeuteen myös hänen yksityiselämässään. Lukion kulttuuriin kuului opiskelijan tukeminen valintojen edessä, ja tämä toteutui Jussin elämässä hyvin konkreettisesti: hän koki suurta kannustusta sekä henkilökunnan että opiskelijatovereiden taholta isäksi tulemisen edessä.

"Ei kukaan ollu siinä vaiheessa ku me tyttöystävän kanssa silloin ilmoitettiin että meille tulee vauva niin kaikki oli sillä lailla niinku kannustamassa ja siis niinku tukenu tosi paljon siinä että missään vaiheessa ei alettu niinku ei tullu mitään sellasta shokkia että voi voi mitä kauheeta tapahtuu, et se oli niinku positiivinen asia." (Jussi)

7.2 Identiteetin kehitys

Kaustisen musiikkilukion rooli nuoren identiteetin muokkaajana on vastausten perusteella suuri. Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä sen suhteen, että musiikkilukiossa ihmisen annettiin kasvaa omaksi itsekseen. Jaana kertoikin, kuinka musiikkilukion yhteisöllisyyden ja kannustavan kulttuurin ansiosta hänen käsityksensä itsestään muokkautui hyvin positiivisesti.

"Mulle Kaustisen musiikkilukion merkitys oli se omaksi itseksi kasvamisen merkitys. Löysin itseäni siellä." (Jaana)

"Sain kasvaa omaksi itsekseni. Se on auttanut nykypäivänä löytämään omia vahvuksiani työelämässä" (Johanna)

"Löysin musiikkilukiosta itsestäni sen mihin minä pystyn ja millaisia oppimistyytlejä voin käyttää." (Julia)

"Siellä sai kasvaa tosi omaksi itsekseen vapaasti." (Jussi)

"Henkilökunta arvosti kaikki ihmisinä erilaisuudesta huolimatta; erilaisuus hyväksyttiin. Mua rohkaistiin aina olemaan oma itseni, ja se on vaikuttanut tämänkin päivän omakuvaan. Nyt yritän just kasvaa ihmisenä niin että pyrin päästä erilaisiin epämukaviinkin tilanteisiin, pois mukavuusvyöhykkeeltä ja kasvaa niistä uusista tilanteista. Sitä opittiin lukioaikana ja se auttaa elämässä nytkin." (Jussi)

Tähän identiteetin kehittymiseen ja minäkäsityksen muokkautumiseen vaikutti vahvasti esimerkiksi se, että lukiossa rohkaistiin kokeilemaan omia ideoita torjumatta niitä. Lisäksi opiskelijan taitoihin ja kykyihin luottaminen henkilökunnan taholta vaikutti hyvin positiivisesti opiskelijoiden itsetuntoon ja sitä kautta identiteetin kehittymiseen. Julia kertoi, että henkilökunnan ja opiskelutovereiden luottamus vaikutti hänen identiteettiinsä ja

itsevarmuuteensa huomattavasti. Erilaisuus ja erilaiset ideat hyväksyttiin, minkä kautta omakuva ja identiteetti vahvistuivat.

"Mulle oli tosi positiivista identiteetin kehittymisen kannalta se että sai kokeilla erilaisia asioita ja jos oli omia ideoita niin niitä ei torjuttu. Enemminkin aina kannustettiin kokeilemaan ja sitä kautta käsitys asioista muokkautui lukioaikana." (Johanna)

Lisäksi omillaan asumisen kerrottiin vaikuttaneen identiteetin kehitykseen. Soluasumisen kerrottiin olevan kasvattavaa, sillä siinä testattiin itsekuria ja vastuullisuutta. Perheestä erillään asuminen voikin yllättäen tuoda esiin uusia piirteitä itsestään, ja näitä asioita lukioaikana opittiin.

"Kämpisasuminen erityisesti on jäänyt mieleen ja muokannut tunnepuolellakin minua. Siinä iässä ne kämppikset oli hyvä peili, että oppi itsestään paljon." (Jaana)

Vastauksissa pohdittiin kuitenkin myös sitä, kuinka automaattista ja ikäkaudelle ominaista tällainen identiteetin kehitys onkaan. Voi olla lopulta vaikea eritellä mikä omassa identiteetissä on peräisin musiikkilukiosta, ja mikä automaattista.

"Identiteetti kehittyy paljon automaattisesti, joten vaikea sanoa mikä on lukion ansiota." (Julia)

"Uskon että siitä (lukiosta) on jäänyt jotain käteen tähänkin päivään mutta vaikea sanoa mitkä asiat identiteetin kehityksessä oli lukion ansiota ja mitkä automaattisia." (Johanna)

Haastateltavat olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että Kaustisen musiikkilukiossa sai kasvaa vapaasti omanlaisekseen persoonaksi, ja sitä kautta musiikkilukion vaikutus näkyi heidän nykypäivässään voimakkaasti. Toki haastateltavat pohtivat myös Kaustisen musiikkilukion vaikutusta identiteettiin hieman kriittisemminkin. Julia totesikin, että vaikka musiikkilukion kulttuuriin kuului se, että on sallittua kasvaa omaksi itsekseen, tuli kaikkien kuitenkin mahtua tietynlaiseen muottiin.

7.2.1 Itseilmaisun ja kokeilemisen kautta opittua

Jaana ja Julia kertoivat olleensa persoonia, joille itseilmaisua ei aina ollut luonnollista. Heidän mukaansa tällaista rohkeaa itseilmaisua piti hieman kaivella esiin. Tässä auttoivat tietyt opettajapersoonat, joiden rohkaisusta opiskelijat uskalsivat alkaa ilmaista itseään. Jaana kertoikin soitonopettajan vaatineen häneltä vapaampaa ilmaisua, mikä auttoi häntä

huomattavasti ilmaisun taidossa, ja se rohkeus itsensä ilmaisuun on siirtynyt tähänkin päivään.

"Oon ollut sellainen ihminen, josta itseilmaisua on pitänyt kaivella esiin. Tietyt opettajapersoonat vaativat sitä, mikä oli hyvä juttu." (Jaana)

"Itseilmaisu on just se mitä siellä sai tehdä ja se kasvatti identiteettiä." (Jussi)

Musiikkilukiassa sallittiin myös kokeileminen. Kokeilemisen kautta opiskelijat saivat "testata" erilaisten toiminta- ja ajattelutapojen toimivuutta, ja näin löytää omaa identiteettiään sitä kautta. Johanna kertoi, että hänelle merkittävää identiteetin kehityksessä oli juuri erilaisten asioiden vapaa kokeileminen. Hän koki, ettei hänen ideoitaan torjuttu, minkä ansiosta käsitys asioista ja itsestä muokkautui.

"Itseilmaisuun liittyy halu olla oma itsensä ja elää sellaista elämää kuin haluaa ja löytää oman polkunsaa, ja siihen se ympäristö nimenomaan tuki, joten todellakin rohkaistiin itsensä ilmaisuun." (Jaana)

"Sain toteuttaa ja ilmaista itseäni, siihen rohkaistiin siellä paljon. Sain sen kautta kasvaa omaksi itsekseeni. Se on auttanut nykypäivänä löytämään omia vahvuuksiani työelämässä." (Julia)

7.2.2 Tunne-elämän tasapaino ja tunteiden ilmaisu

Jaana ja Julia kokivat oppineensa musiikkilukiassa tunteiden ilmaisua. Tämä on osa tunteiden säätelyä, ja haastateltavat kertoivat tunteiden säätelyn heidän kohdallaan tarkoittaneen juuri vapaampaa ilmaisua.

"Tunteiden säätelyn sijaan opin nimenomaan tunteiden ilmaisua ja sitä ettei niitä tunteita aina tarvi peitellä. Tunteita oppi näyttämään. Se näkyy mulla tänäkin päivänä elämässä." (Julia)

Jaana ja Johanna myös totesivat identiteetin kasvun tukemisen ja omaksi itsekseen kasvamisen merkityksen tunne-elämässä suureksi. Lisäksi tunteiden ilmaisun kontrollointi mainittiin jääneen käteen voimavarana lukiosta.

"Kun ihminen on saanut kasvaa omaksi itsekseen niin se tukee tunne-elämän tasapainoa." (Jaana)

"Oppi sellaista tunteiden säätelyä, ja se taas liittyi tähän identiteettiin ja itsenäistymiseen ja koulun valmentavaan henkeen ja kulttuuriin." (Jaana)

"Opin sen että tunteita voi ilmaista kontrolloidusti, omia ajatuksia ja mielipiteitä ja tunteita voi tuoda esiin rauhallisella tavalla. Se on jäänyt käteen lukiosta." (Johanna)

7.3 Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot

Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä siinä, että Kaustisen musiikkilukiossa opittiin toimimaan hyvin erilaisten ihmisten kanssa. Vaikka musiikkilukiossa toki koettiin samanhenkisyttä, jouduttiin monissa yhteyksissä toimia tiiviistikin hyvin erilaisten persoonien kanssa. Tämä on siis kasvattanut luonnetta ja opettanut ihmissuhdetaitoja.

"Yksi suurin anti lukiosta oli taito tulla toimeen monenlaisten ihmisten kanssa."(Jaana)

"Se on vaikuttanut nykypäivään että kun tutustui niin erilaisiin ihmisiin jotka toimi ja eli niin eri tavalla kun minä normaalisti niin siitä sai näkökulmaa asioihin." (Johanna)

Kaustisen musiikkilukiossa oltiin toki myös samanhenkisten ihmisten ympäröimänä, ja yksi haastateltavista kertoikin sen vaikuttaneen hänen omakuvaansa. Jaana kertoi, että musiikkilukion sosiaalinen verkosto asetti ikään kuin eräänlaisen "standardin" sen suhteen, millaista yhteisöä tulevaisuudessakin voi odottaa. Hän kertoi kokeneensa sosiaalista kuulumattomuutta esimerkiksi korkeakouluopintojensa aikana. Musiikkilukiokokemuksen ansiosta hän kuitenkin uskoi yhtenäisen, tiiviin sosiaalisen verkoston olevan mahdollinen, ja myöhemmin työpaikkaa vaihdettuaan hän kokikin löytäneensä tällaisen yhteisön.

"Se, että ympärillä oli samanhenkisiä ihmisiä, auttoi minua näkemään myös itseni ihmisenä, ja auttoi tekemään rohkeita valintoja ja ajattelemaan itsenäisesti. Kaustisella sain myös kokea sen että jostain voi löytyä porukoita joiden kanssa synkkaa tosi hyvin, ja musiikkilukio antoi sen toivon siitä että joskus taas voi löytää sellaisen yhteisön, ja nyt olenkin löytänyt, ja sellaisten ihmisten kanssa voi syventää ja viedä asioita eteenpäin." (Jaana)

Musiikkilukiossa opittiin sosiaalisia taitoja myös erilaisten konfliktitilanteiden kautta. Kaikki haastateltavista kertoivatkin omien ihmissuhdetaitojensa kehittyneen jollakin tavalla, kun konfliktitilanteita käsiteltiin yhdessä sekä opiskelutovereiden että henkilökunnan kanssa. Avoimuus ilmapiirissä auttoikin tässä, ja haastateltavat kertoivatkin avoimen tunteiden ilmaisun olleen osa sosiaalista kasvua.

7.3.1 Sosiaaliset taidot ja verkostot työelämässä

Julia kertoi musiikkilukiossa luotujen verkostojen näkyvän hänen työelämässään. Hän kertoi hyötyvänsä näistä kontakteista toimittajan työssään esimerkiksi haastateltavia etsiessään. Muutkin haastateltavat kertoivat musiikkilukiossa opittujen sosiaalisten taitojen näkyvän työelämässä edelleen. Henkilökunnan ja opiskelijoiden runsaan ja matalakynnyksisen

vuorovaikutuksen ansiosta ihmissuhdetaidot karttuivat, ja työelämässä se näkyy esimerkiksi sosiaalisena rohkeutena. Jaana kertoikin, kuinka hänen kollegansa ovat usein ihmetelleet hänen rohkeuttaan lähestyä esimerkiksi auktoriteettiasemassa olevia henkilöitä. Hän uskoo tällaisen työelämässä näkyvän sosiaalisen rohkeuden tulleen Kaustisen musiikkilukion vaikutuksesta.

"Tuntuu että ihmisille on nyt helpompi mennä juttelemaan kun sellainen kynnys on madaltunut lukiossa" (Jaana)

Jussi mainitsi, kuinka olennaisimpia musiikkilukiosta työelämään siirtyneitä taitoja ovat juuri sosiaaliset taidot. Hän kertoo tämän olevan parasta lukion antia nykyisessä palveluammattissaan. Sosiaaliset taidot ovat tuoneet mukanaan myös rohkeutta asioihin vaikuttamiseen.

Johanna kertoi musiikkilukiossa opittujen sosiaalisten taitojen näkyvän työelämässä myös kykynä asettua toisten asemaan. Toisten ajatuksia ja ideoita on helpompi ymmärtää, kun on jo nuorena tottunut toimimaan hyvin erilaisten ihmisten kanssa ja joutunut oppia yhteistyötä ihmisten kanssa, jotka toimivat hyvin eri tavoin kuin itse toimisi.

"Lukiosta isona juttuna jäi käteen myös se että oppi tulemaan toimeen tosi erilaisten ihmisten kanssa ja sen myötä olen oppinut asettumaan erilaisten ihmisten kenkiin." (Johanna)

7.3.2 Ystävyysuhteet

Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, kuinka musiikkilukiossa luodut ystävyysuhteet olivat kantava voima lukioaikana ja sen jälkeen. Kuitenkin vain osa haastateltavista kertoi olevansa edelleen aktiivisesti yhteydessä lukioaikaisiin ystäviinsä.

Jussi kertoi lukioaikaisten ystävyysuhteiden olevan hyvin merkittäviä tänäkin päivänä, sillä näiden suhteiden kautta hän on alkanut jälleenrakentaa musiikkiharrastustaan. Hän myös kertoi, kuinka hänen elämäänsä on edelleen jäänyt lukioajalta muutamia hyvinkin tiiviitä ystävyysuhteita, jotka vaikuttavat tähän päivään.

"Verkostoituminen ja ystäväystyminen on näkynyt nykypäivässä paljon. Lopetin musiikkiharrastuksen kymmeneksi vuodeksi, ja kun taas aloitin sen alusta, lukiokontaktit oli korvaamattomia." (Jussi)

7.4 Aktiivisuus, sitoutuminen ja osallistuminen

Musiikkilukio opetti haastateltaville sitoutumista ja osallistumista. Siellä opiskelijoita kannustettiin oma-aloitteisuuteen, ja sitä kautta ymmärrys oman panoksen merkityksestä kasvoi. Tämä auttoi haastateltavia myös näkemään itsensä aktiivisina yhteiskunnan jäseninä. Lisäksi haastateltavat kertoivat musiikkilukion opettaneen heille sitkeyttä ja vastuunottoa erilaisissa tilanteissa.

"Oma-aloitteisuuteen kannustettiin, ja tajusin että voi saada isoja juttuja aikaan kun vaan rupeaa tekemään" (Jaana)

"Opin kyllä lukiossa sitoutumista, ja se johtui ihan yleensäkin erilaisiin asioihin mitä lukiossa tehtiin. Oltiin mukana projekteissa ja yhtyeissä missä oma tekeminen vaikutti heti siihen yhteiseen lopputulokseen. Näitä kokemuksia tuli sekä varsinaisista lukio-opinnoista että musiikkiopinnoista." (Johanna)

Johanna kertoi Kaustisen musiikkilukion antaneen hänelle kipinän vaikuttamiseen. Hän huomasi, kuinka omalla aktiivisuudella ja toiminnalla voi vaikuttaa asioiden muuttumiseen. Johanna olikin lukioaikana mukana esimerkiksi oppilaskuntatoiminnassa. Jälkikäteen se on antanut hänelle ymmärryksen siitä, että asioihin voi vaikuttaa, ja se johti aktiivisuuteen epäkohtiin vaikuttamisessa myös myöhemmin.

"Opin sieltä nykypäivään sen esimerkiksi että jos on epäkohtia niin pitää ottaa askelia niiden ratkaisemiseksi ja mietittiin mitä sen eteen voisi tehdä. Sain lukiosta sen kokemuksen että asioihin on mahdollista vaikuttaa ja että omalla käytöksellään ja toiminnallaan voi muuttaa asioita. Olen kyllä myöhemmin ollut mukana yliopistopolitiikassa ja lukiosta sain siihen ensimmäisen kipinän." (Johanna)

Musiikkilukion ympäristöä ja kulttuuria kuvailtiin haastatteluissa aktiiviseksi, ja se aktivoi osallistumaan. Osallistumista kuvailtiin myös tarttuvaksi, sillä muiden omaehtoinen tekeminen ja aktiivisuus ehdollistivat myös omaan osallistumiseen. Opiskelijat järjestivät aktiivisesti tapahtumia ja projekteja sekä kouluajalla että vapaa-ajallaan. Osallistuminen oli yleensä mieleistä, sillä tuloksena oli esimerkiksi konsertteja, joissa päästiin itsekin esiintymään.

"Aina ihmiset järjesteli projekteja ja tapahtumia. Lukio siis aktivoi kyllä sitä kautta muakin osallistumaan ja huolehtimaan omista asioistani ja toisista." (Jussi)

Jaana halusi korostaa erityisesti Kaustisen musiikkilukion henkilökunnan merkitystä opiskelijoiden aktivoinnissa. Henkilökunta kannusti opiskelijoita rohkeasti kokoamaan omia

ryhmiä, kuten bändejä tai pienempiä yhtyeitä, ja tämän kautta oma-aloitteisuus kasvoi. Henkilökunta oli valmis tukemaan näiden oma-aloitteisesti muodostettujen ryhmien toimintaa, ja se kannusti todella viemään asioita rohkeasti eteenpäin. Jaana kertoikin tämän vaikutuksen näkyvät hänen työelämässäänkin tänä päivänä, sillä lukioaikana luotiin pohja tällaiselle aktiivisuudelle.

"Tänä päivänä kun ajattelen työtäni, niin tehtäväni on koota porukoita, ryhmiä, kannustaa niitä eteenpäin ja johtaa niitä prosesseja, ja pohja sille luotiin lukiossa. Siellä sai itse rakentaa porukoita, ja rohkaistiin viemään niitä eteenpäin aktiivisesti. Siitä on ollut paljon apua nykypäivässä ja kannustusta siihen että voi viedä omia ideoitaan eteenpäin." (Jaana)

Julia kuitenkin kritisoi Kaustisen musiikkilukion aktivoivan kulttuurin rajoittuneen hänen mielestään hieman rajatuille aloille. Hän sanoo kokeneensa vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksien olleen rajattu lähinnä erilaiseen musiikkitoimintaan. Aktiivisuuteen yhteiskunnan jäsenenä olisi voinut hänen mielestään lukioaikana kiinnittää enemmän huomiota, tarkoittaen sitä, että opiskelijat ymmärtäisivät paremmin oman aktiivisuutensa merkityksen yhteiskunnan toimivuudessa.

7.4.1 Vastuullisuus

Kaustisen musiikkilukio opetti haastateltavien mukaan ehdottomasti vastuullisuutta. Siihen vaikutti koko musiikkilukion toimintakulttuuri, mutta vastausten perusteella myös uudistunut, luokaton lukiojärjestelmä auttoi vastuullisuuteen kasvussa. Vastuunottoa korostettiin juuri omien opintojen suunnittelussa ja niistä huolehtimisessa, vaikka henkilökunta toki ohjasi opiskelijoita tässäkin.

Haastateltavat kertoivat koko lukioajan vaatineen runsaasti vastuunottoa, mikä on palvellut myöhemmin elämässä. Vastuuta sai heidän mukaansa kuitenkin ottaa niin paljon kuin sitä halusi kantaa. Vastuullisuutta opetti myös omillaan asuminen. Lukion jälkeisiin opintoihin ja elämään siirtyessä omillaan asumiseen liittyviä asioita ei enää tarvinnut opetella alusta,

"Soluasumisessa oppi vastuunottoa siitä että saa homma tehtyä. Siinä oppi myös ottamaan vastuuta itsestä ja muista." (Jussi)

7.4.2 Musiikkiharrastuksista opittua

Haastateltavat kertoivat musiikkiharrastuksen opettaneen vastuunottoa. Lukioaikana oman vastuun merkitys soitonopiskelussa ymmärrettiin syvällisemmin. Omasta soittoharrastuksesta täytyi ottaa suuri vastuu varsinkin, jos halusi tehdä siitä itselleen tulevaisuuden uran. Johanna ja Julia ymmärsivät lukiossa musiikkiopinnoista myös sen, että epäonnistuminen musiikkiopinnoissakin voi johtua siitä, ettei asioiden eteen ole ehkä tehty riittävästi töitä.

"Sain riittävästi vastuuta, kun sitä piti ottaa vaikkapa omasta soitonopiskelusta. Opin silloin että jos en tee sitoutuneesti ja pitkäjänteisesti töitä jonkin asian eteen, niin en saa myöskään tuloksia sillä lailla."
(Johanna)

Musiikkiharrastus on opettanut myös sitä, että omalla panoksella ja omalla osuudella on merkitystä kokonaisuuden kannalta. Yhtyeissä ja orkestereissa soittaessa ja kuoroissa ja lauluyhtyeissä laulaessa opittiin, kuinka oma tekeminen ja sitoutuminen musiikkitoiminnassa vaikuttaa myös muihin ihmisiin joko positiivisesti tai negatiivisesti. Näitä kokemuksia opittiin toki myös varsinaisesta lukio-opiskelusta ja esimerkiksi ryhmätöistä.

"Esiintymistilanteista opin sitä että pitää ottaa vastuu omasta osuudesta ja tehtävästä koska se vaikuttaa myös muihin."(Julia)

"Oltiin mukana projekteissa ja yhtyeissä missä oma tekeminen vaikutti heti siihen yhteiseen lopputulokseen. Näitä kokemuksia tuli sekä varsinaisista lukio-opinnoista että musiikkiopinnoista."
(Johanna)

Haastateltavat kertoivat, kuinka musiikkiharrastus lukioaikana vahvisti heidän kykyään sitoutumiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn, mutta suuri osa tästä oli kuitenkin peräisin myös lukioaikaa edeltävistä musiikkiopinnoista.

"Musiikkiharrastus itsessään on tuonut sitä että on oppinut tekemään pitkäjänteistä työtä jonkin asian eteen ja että se kantaa hedelmää. Musiikin opiskelu on opettanut sitoutumista ja kurinalaisuutta, mikä varmasti vahvistui lukioaikana, mutta se oli pidemmän kasvun tulosta." (Johanna)

7.5 Perustelemisen taito

Haastateltavat kertoivat musiikkilukion opettaneen heille perustelemisen taitoa. Lukiossa vastuu tekemisistä oli hyvin paljon opiskelijalla itsellään, ja näin ollen oli opittava perustelemaan itselleen ja toisille, miksi tehdä asioita. Näin tekeminen ja ajattelu muuttui mekaanisesta suorittamisesta perustelluksi toiminnaksi.

"Musiikkilukio on opettanut myös miettimään että miksi teen mitäkin. Sellainen perusteleminen on peräisin Kaustiselta ja se johtui varmaan siitä kulttuurista siellä." (Johanna)

Musiikkilukiossa tehtävien suoritustavoissa sallittiin luovuus. Opiskelijoilla oli mahdollisuus vaikuttaa siihen, kuinka he suorittavat vaadittavat tehtävät. Tässä vaadittiin perustelukykä. Jussi kertoikin juuri erityisesti tämän luovuuden käyttämisen vaatineen perustelutaitoa: opettajalle oli perusteltava hyvin, miksi äidinkielen kirjallisuustehtävän voisi toteuttaa esimerkiksi audioesityksenä.

"Suoritustavoissa sai käyttää aina luovuutta ja sai tehdä omalla tavalla, asioita ei kielletty vaan opittiin perustelemaan. Työelämään se perustelemisen taito on jäänyt. Jos työpaikalla haluaa vaikka kehittää työtapoja, on pitänyt perustella oma kantansa. En pelkää enää eri tavalla ajattelemista ja sitä että se olisi jotenkin väärin. Se on varmastikin tullut sieltä musiikkilukiosta." (Jussi)

Muutkin haastateltavat olivat hyvin yksimielisiä sen suhteen, että Kaustisen musiikkilukiossa opittiin perustelemisen taitoa erityisesti juuri siinä, kun asioita haluttiin tehdä tai ajatella eri tavalla. Enää ei tarvinnut mukautua kaikkiin toiminta- ja ajattelumalleihin sokeasti, vaan musiikkilukiossa rohkaistiin nimenomaan itsenäiseen ajatteluun, johon kuului perusteleminen. Toki lukion säännöt olivat kaikille yhteiset, eikä ajattelemisen ja toiminnan vapaus tarkoittanut vapautta toimia vain oman mielen mukaisesti. Kuitenkin kyseenalaistaminen ja omien toimintatapojen esille tuominen oli sallittua.

"Koulun rooli on vaikuttanut mun nykyiseen elämään. Lukiossa rohkaistiin ilmaisemaan omia mielipiteitään ja perustelemaan erilaisia tapoja toimia, ja se oli hyväksyttyä. Se näkyy nykyään elämässä, siinä että voi löytää uusia tapoja tehdä asioita." (Johanna)

"Erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja ei koskaan kielletty vaan sen sijaan niitä piti pystyä perustelemaan" (Johanna)

Johanna kertoi, että musiikkilukiossa erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja ei kielletty, vaan sen sijaan aina vaadittiin perusteluita. Nämä perustelemisen taidot näkyvät työelämässä tänäkin päivänä. Erilaiset työtavat on työelämässä nyt helpompi perustella. Lisäksi toisten erilaiset näkemykset on nyt helpompi hyväksyä.

"Olen myös oppinut hyväksymään että on erilaisia tapoja tehdä asioita: ei ole vain oikeita ja vääriä tapoja. Se näkyy työelämässä niin että opin perustelemaan miksi haluan toimia jollakin tavalla ja toisaalta opin antamaan myös tilaa muille toteuttaa asioita omilla tavoillaan ja toista kautta." (Johanna)

7.6 Erilaiset oppimis- ja työtavat

Kaustisen musiikkilukiassa opittiin uusia työtapoja, joista osa on jäänyt haastateltaville käyttöön tähän päiväänkin. Kaikki haastateltavat kertoivat musiikkilukion tarjonnan todella monipuolisen tarjonnan työtapojen suhteen. Erilaisten työtapojen kokeileminen erilaisissa tehtävissä oli sallittua.

Erilaisten työtapojen lisäksi musiikkilukiassa kiinnitettiin huomiota myös oppimistyyliin ja niiden tehokkuuteen yksilötasolla. Eri yksilöillä oli erilaisia yksilöllisiä oppimistapoja, ja opettajat olivat kiinnostuneita selvittämään, millaiset keinot ovat parhaita. Opiskelijoille tarjottiin opetusta monipuolisia opetuskeinoja käyttäen, minkä ansiosta opiskelijat saivat kokemuksia siitä, mitkä keinot palvelevat eniten heidän tarpeitaan.

"Löysin musiikkilukiosta itsestäni sen mihin minä pystyn ja millaisia oppimistyyliä voin käyttää. Opin että minulla on kyky itsenäiseen suorittamiseen ja se on minulle helppoa. Opin siis omasta oppimistyylistäni ainakin sen." (Julia)

"Opin lukiassa oppimisestani sen että opin parhaiten kuuntelemalla. Se näkyy sekä musiikissa että muussa. Olen auditiivinen oppija." (Jussi)

Julia ja Johanna kertoivat pystyvänsä nyt hyödyntää tehokkaasti lukiassa opittuja työtapoja työssään. Tähän erilaisten työtapojen käyttöön liittyy tietenkin myös jo aiemmin mainittu perustelemisen taito. Lisäksi luovuuden hyväksyminen työtavoissa oli merkittävää. Tätä luovien työtapojen käyttöä haastateltavat hyödyntävät työelämässään tänäkin päivänä. Johanna kertoi, kuinka koulun rooli itsessään vaikutti hänen elämäänsä esimerkiksi siinä, kuinka henkilökunta vaati opiskelijoilta mielipiteitä ja perusteluja. Hän kertoi, että nykyään se näkyy elämässä suvaitsevaisuutena erilaisia työtapoja kohtaan. Hän oppi, että ei ole aina vain oikeita ja väärinä tapoja tehdä asioita, ja nykyään se näkyy vaikkapa työelämässä: Johannan mukaan musiikkilukion kokemusten ansiosta työelämässä on helpompi antaa muille tilaa toimia eri tavoilla, mutta myös helpompi perustella omat tapansa.

Julia kertoi oppineensa Kaustisen musiikkilukiassa todella monipuolisia tapoja tehdä asioita. Hän kertoi sen myös vaikuttaneen hyvin voimakkaasti hänen työelämäänsä, ja siihen, millaista työtä hän haluaa elämässään tehdä.

"Musiikkilukiosta ehkä isoimpana asiana käteen jäi luovuus työmuotona. Se vaikuttaa mun elämään paljon nyt. Kaipaankin nyt mun työltäkin sitä ettei se ole sellainen neliskantinen laatikko että on vaan yksi tapa tehdä asiat." (Julia)

"Se että oli luovuuden ympäröimänä niin vaikuttaa nyt siihen ammatinvalintaan ja siihen mitä haluaa omalta työympäristöltään. En tiedä olisinko päätenyt nykyiseen ammattiini jos en olisi käynyt musiikkilukiota ja oppinut siellä että jokaisen työn voi tehdä eri tavoin. Pitää käyttää luovuutta sen työmuodon etsimisessä. Ainakaan en käyttäisi näin monipuolisia ja luovia työmuotoja ja taitoja työssäni nyt jos en olisi käynyt musiikkilukiota." (Julia)

7.7 Luovuus

Musiikkilukiossa kannustettiin itseilmaisuuksiin ja rohkeuteen. Näiden lisäksi isona osana musiikkilukion antia oli luovuus. Henkilökunta haastoi opiskelijoita tuomaan luovuuttaan esiin sekä musiikissa että muissa lukio-opinnoissa. Kaiken kaikkiaan lukion ilmapiiri kannusti haastateltavien mukaan luovuuteen. Julia kuvailikin, kuinka Kaustisen musiikkilukiossa oltiin jatkuvasti luovuuden ympäröimänä.

"Lukiossa sai toteuttaa ja ilmaista itseään runsaasti. Se oli ihan parasta antia koko lukioista." (Jussi)

"Luovuuteen rohkaistiin, eikä rajoitettu sitä mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä, vaan rohkaistiin kokeilemaan." (Johanna)

Kaikki haastateltavista olivat yksimielisiä siinä, että lukiossa luovuus sallittiin monenlaisissa yhteyksissä. Luovuus sallittiin kaikessa musiikkitoiminnassa, lukio-opinnoissa, tiimeissä sekä toimikunnissa.

"Suoritustavoissa sai käyttää aina luovuutta ja sai tehdä omalla tavalla, asioita ei kielletty vaan opittiin perustelevaan." (Jussi)

Edellisessä luvussa (7.6) kerroin tarkemmin siitä, kuinka haastateltavat ovat kokeneet luovuuden vaikuttaneen heidän työtapoihinsa ja työelämäänsä. Luovuuteen rohkaisun ja luovan ilmapiirin vaikutukset näkyvät haastateltavien elämässä nyt siis lähinnä työelämässä ja ilmaisun rohkeudessa.

7.8 Itsenäisyys

Vastauksista kävi ilmi myös haastateltavien voimakas kokemus Kaustisen musiikkilukiosta itsenäistymistä vaatineena kouluna. Vaikka musiikkilukion kulttuuriin kuului yhteisöllisyys, vaadittiin siellä kaikkien haastateltavien yksimielisen näkemyksen mukaan itsenäisyyttä sekä lukio-opintojen eteenpäin viemisessä että omillaan asumisessa.

"Kyllä musiikkilukio oli nimenomaan sellainen itsenäistymiskoulu." (Jaana)

"En varmasti olisi itsenäistynyt yhtä nopeasti ja samalla lailla ilman musiikkilukiota" (Johanna)

"Itsenäistymisprosessi Kaustisella oli helppo. Kaveripiiri tavallaan hankaloitti sitä, mutta henkilökunta tuki kyllä." (Jussi)

Erityisenä itsenäisyyttä vaatineena piirteenä Kaustisella pidettiin juuri omillaan asumista. Sinne tulevat nuoret ovat ala-ikäisiä, ja harjoittelevat itsenäistä asumista ensimmäistä kertaa. Haastateltavista kolme asuikin joko lukion asuntolassa tai vuokra-asunnoissa koko lukioajan, ja kaikki he olivat yksimielisiä siitä, että soluasuminen oli merkittävää itsenäistymisen kannalta.

"Soluasuminen oli tosi kasvattavaa. Kerta heitolla piti aikuistua siinä lukioaikana, tuli suuria elämänmuutoksia." (Jussi)

Itsenäisyyttä vaati omien opintojen suunnittelu, sillä luokattoman lukiojärjestelmän vuoksi omista opinnoistaan oli huolehdittava, jos halusi päästä ylioppilaaksi. Jussi kertoikin soluasumisen ja opinnoista huolehtimisen olleen yhdistelmä, joka vaati itsekuria ja itsenäisyyttä: huonekavereiden läsnäolo hankaloitti itsenäistä ja vastuullista opiskelua.

"Vaati aika lailla itsenäisyyttä että pidän huolen niistä opiskeluista kaikessa siinä hullunmyllyssä mitä siellä meidänkin kämpässä tapahtu, niin pakko oli siinä pitää huoli siitä että asiat tulee tehtyä" (Jussi)

Johanna mainitsi myös lukiossa opitun itsenäisen opiskelutavan hyödyttäneen häntä myöhemmin opinnoissa.

"Lukion luokattomuus oli tosi hyvä juttu siinä, että ei tarvinnut korkeakouluopinnoissa enää alkaa opetella kurssimuotoista opiskelua ja omista opinnoista huolehtimista. Lukion mallia sai käyttää heti jatko-opinnoissa." (Johanna)

8 TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää haastateltavien kokemuksia siitä, millaisia taitoja Kaustisen musiikkilukio on opettanut, ja millainen merkitys niillä on ollut heidän elämässään lukion jälkeen. Tässä luvussa teen yhteenvedon haastattelututkimukseni tuloksista. Lisäksi tarkastelen tuloksia yhdessä Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelman sekä valtakunnallisen lukion opetussuunnitelman sisältöjen kanssa. Pohdin näitä selvittääkseni varinaisen tutkimuskysymykseni lisäksi sitä, kuinka paljon opetussuunnitelmien tavoitteet kohtaavat todellisuuden kanssa. Ovatko opiskelijat saaneet lukiosta niitä taitoja, joihin opetussuunnitelmissa pyritään?

8.1 Tulosten yhteenveto

Yhteenvetona totean, että musiikkilukiosta on jäänyt haastateltaville käteen paljon taitoja ja ominaisuuksia. Osa näistä on haastateltavien mukaan selkeämmin juuri Kaustisen musiikkilukion ansiota, ja osa musiikkilukion aikana vahvistuneita, ei välttämättä suoraan lukion synnyttämiä asioita. Kokonaisuudessaan haastateltavat kokivat, että Kaustisen musiikkilukion käymisellä on ollut suuri vaikutus heidän elämässään.

Rohkeus oli merkittävä esiin noussut teema. Musiikkilukion ansiosta haastateltavat kokivat heidän rohkeutensa kasvaneen monessa suhteessa. Näitä rohkeuden osa-alueita olivat muun muassa itsevarmuus, itseluottamus, esilläolon helpottuminen sekä rohkeus päätöstenteossa esimerkiksi työelämässä. Tämän rohkeus-teemaan linkittyä melko tiiviisti identiteetin kehityksen teema. Haastateltavat kokivat saaneensa vapauden kasvaa omanlaisiksi persooniksi, mikä varmasti edesauttoi rohkeuden lisääntymistä.

Itseilmaisun vapaus ja lukuisat mahdollisuudet siihen auttoivat haastateltavien mukaan oman identiteetin muodostamisessa, mikä myös antoi rohkeutta: kun uusia ja persoonallisia ideoita ei lytätty ja sivuutettu, nuori sai mahdollisuuden kokeilemiseen ja sen kautta itsetuntemuksen kasvuun. Erilaisuus oli heidän mielestäni sallittua Kaustisen musiikkilukiossa, mutta näennäinen erilaisuuden salliminen sai kuitenkin jonkin verran kritiikkiä haastateltavilta:

lukioaikana tuntui, että ilmapiiri salli erilaisuuden, mutta erilaisuudessa oli kuitenkin mukauduttava tietynlaiseen muottiin.

Haastateltavat kertoivat myös kokeneensa musiikkilukion ilmapiirin kannustavaksi ja avoimeksi. Tämä vaikutti varmasti esimerkiksi tunne-elämän tasapainoon, jonka osana oli vapaa, mutta kontrolloitu tunteiden ilmaisu. Haastateltavien mukaan tällaista ilmaisua opittiin lukioaikana, ja nykypäivänä se näkyy kyvyssä hallittuun ilmaisuun. Toki voidaan pohtia jälleen, onko tämä tunneilmaisun taito peräisin musiikkilukiosta, vai olisiko se mahdollisesti iän ja persoonallisuuden mukanaan tuomaa. Kuitenkin aihe linkittyy voimakkaasti taas identiteetin kasvuun. Kuten eräs haastateltavista pohti, omaksi itsekseen kasvaminen tukee tunne-elämän tasapainoa.

Ihmissuhde- ja vuorovaikutus taidot ovat myös keskeisessä asemassa, kun tarkastellaan haastatteluvastauksia. Kaikki haastateltavat kertoivat oppineensa musiikkilukiossa vuorovaikutustaitoja, ja nämä taidot ovat olleen suureksi avuksi työelämässä. Näihin vuorovaikutustaitoihin kuuluu esimerkiksi taito tulla toimeen ja tehdä töitä hyvinkin erilaisten ja eri tavalla ajattelevien ihmisten kanssa. Oli pakko oppia hyväksymään ihmisten erilaisuutta sekä persoonallisuudessa että toimintatavoissa. Tämän ansiosta myös oma ajattelu muuttui vähemmän mustavalkoiseksi. Työelämässä nämä taidot ovat näkyneet voimavarana esimerkiksi palveluammattiin liittyvässä ihmisten kohtaamisessa, sekä tietenkin työyhteisön sisällä toimiessa (avoimuus toisten mielipiteille, kyky neuvotella).

Musiikkilukio haastoi opiskelijoita aktiivisuuteen. Lukiossa oli paljon keinoja olla tekemässä yhteistyötä monenlaisissa projekteissa ja toimikunnissa. Tämän ansiosta kyky nähdä oman osuuden ja vastuun merkitys yhteisessä työssä kasvoi. Musiikkilukion ilmapiiristä huokuva aktiivisuus kannusti myös oma-aloitteisuuteen toiminnassa. Oman paikan näkeminen yhteiskunnan jäsenenä ja aktiivisena kansalaisena ei kuitenkaan ollut voimakkain piirre, mitä aktiivisuus-teeman alle voitaisiin lukea haastatteluiden perusteella. Yksi haastateltavista kertoikin, että jälkikäteen ajateltuna tätä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja osallistavaan kansalaisuuteen liittyvää toimintaa olisi voinut olla lukiossa enemmän.

Haastateltavien mielestä lukio opetti ehdottomasti vastuullisuutta. Vastuullisuutta opeteltiin sekä lukio- ja musiikkiopinnoissa että omillaan asumisessa ja ihmissuhteissa. Tiiviin lukioyhteisön ansiosta vastuuta opittiin ottamaan myös muista kuin itsestä. Vastuullisuutta

opetti myös se, että soittoharrastus ei ollut enää opettajalähtöistä, vaan musiikkiopintojen tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden vuoksi opiskelijan oli itse otettava vastuu siitä, millä tahdilla edistyminen tapahtuu. Vastuullisuuden teeman jatkoksi sopii myös itsenäisyys, ja itsenäistyminen jota jokainen haastateltavista kertoi kokeneensa ja oppineensa Kaustisen musiikkilukiassa. Lukiota kuvailtiin esimerkiksi itsenäistymiskouluksi, sillä esimerkiksi omilleen muuttaminen ja omien opintojen suunnittelu vaativat valtavasti itsenäistymistä.

Perustelemisen taitoa opittiin monissa eri tilanteissa. Omien opintojen suunnittelussa ja yksilöllisten työtapojen käytössä vaadittiin ehdottomasti perustelemisen taitoa. Opettajien kanssa oltiin tiiviissä vuorovaikutuksessa, mikä ehkä lisäsin tarvetta perustella omia valintoja ja työtapoja. Erilaiset ja luovat työtavat olivatkin yksi haastatteluista nousseista pääteemoista. Erilaisten työtapojen kokeileminen oli sallittua, ja rohkaisevan ilmapiirin vuoksi epäonnistumista ei tarvinnut pelätä. Luovuus työmuotona olikin suurin lukiosta käteen jääneistä asioista yhden haastateltavan mukaan. Myös muut haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että opiskelussa ja ratkaisuissa ei tarvinnut noudattaa vain yhtä tiettyä kaavaa, vaan neuvottelemalla ja perustelemalla voitiin järjestää mahdollisuus hyvinkin luoviin ratkaisuihin esimerkiksi kurssitehtävien suorituksessa. Se näkyy haastateltavien elämässä nykyään esimerkiksi kykyä soveltaa menetelmiä ja käyttää luovuutta työelämässä. Luovuus sallittiin toki työtapojen lisäksi myös musiikissa ja muissa taiteissa. Moni haastateltavista asettikin luovuuden itseilmaisun käsitteen alaiseksi, ja näin ollen luovuus oli sallittua ja läsnä koulun arjessa.

8.2 Tulosten suhde opetussuunnitelmiin

Valtakunnallisissa lukion opetussuunnitelman perusteissa kehoitetaan lukioita järjestämään opiskelijoille mahdollisuuksia monipuolisiin opetus- ja opiskelumuotoihin, jotta opiskelijan yksilölliset tarpeet täyttyisivät. Myös Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelmassa opiskelun itsenäisyyttä ja työtapojen monipuolisuutta korostettiin. Opetussuunnitelmassa painotettiin myös luokattomuuden tuomaa vapautta suunnitella lukio-opinnot yksilöllisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Yksi musiikkilukion toiminta-ajatuksen pääkohdista olikin oppimaan oppiminen. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 1.) Tällaiset opetussuunnitelmassakin mainitut asiat nousivat esiin haastatteluissa. Haastateltavat kokivat, että lukiossa opinnot sai järjestää itselle sopiviksi, ja työmuodot olivat hyvin monipuolisia.

Lisäksi opetussuunnitelmassa mainittiin ylioppilastutkinnon uudistumisen merkitys: oli tehtävä perusteltuja valintoja opintojen etenemisen suhteen ja pohdittava myös tulevaisuutta (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 1). Kaikkien haastateltavien vastauksissa kävi ilmi musiikkilukiossa vaadittu perustelemisen taito. Sitä oli opittu juuri esimerkiksi opintojen suunnittelemisen kautta.

Musiikkilukion toiminta-ajatukseen kuuluvat myös laaja-yleissivistys ja elämässä selviämisen taidot. Opiskelijan ymmärryksen kehittymistä halutaan tukea. Lisäksi opetussuunnitelman toiminta-ajatuksessa mainitaan, kuinka opiskelijoita halutaan tukea kasvamaan tasapainoisiksi ja vastuuntuntoisiksi yhteiskunnan jäseneksi. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 1997, 1.) Haastattelutuloksissa näkyi tähän toiminta-ajatukseen nivoutuvia kokemuksia: haastateltavat kertoivat musiikkilukion opettaneen itsenäistä, perusteltua ajattelua sekä vastuullisuutta. Tuloksissa kävi ilmi myös musiikkilukiossa kasvanut ja muodostunut aktiivisuus yhteiskunnan jäsenenä. Valtakunnallisissa lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) on mainittu myös se, kuinka opiskelijan kuuluisi lukioaikana saada kokemuksia siitä, kuinka tulevaisuutta voidaan rakentaa yhteistyöllä ja yhteisillä päätöksillä. Haastateltavat kertoivat lukioajan opettaneen sitä, kuinka he voivat omalla toiminnallaan - sekä toimimattomuudellaan, vaikuttaa asioiden etenemiseen ja lopputulokseen. Yhteistoiminnalla saatiin aikaiseksi esimerkiksi isojaikin tapahtumia ja projekteja.

Kaustisen musiikkilukiossa kannustetaan luovuuteen. Koko lukion ilmapiiri onkin pyritty luomaan luovuuteen kannustavaksi ja yhteisölliseksi. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 10-11.) Haastateltavien vastausten perusteella musiikkilukion pyrkimys luovaan ja kannustavaan ilmapiiriin oli toteutunut. Kaikki haastateltavat olivat hyvin yksimielisiä luovan ilmapiirin suhteen, ja kokivat lukion sosiaalisen verkoston sekä koko lukion yhteisöllisen kulttuurin olevan merkittävä osa musiikkilukiota. Yhteisöllisyyden ja kannustavuuden ansiosta haastateltavat olivat oppineet vuorovaikutustaitoja ja saaneet rohkeutta. Musiikkilukion ilmapiirin ansiosta myös nuoren identiteetin kasvulle oli suotuisat olosuhteet.

Opetussuunnitelmassa opiskelijan tuki nousi esiin yhtenä isona osa-alueena. Opiskelijan tuki koostui monesta eri tahosta. Opiskelijaa tuettiin lukiossa opintoasioiden lisäksi fyysisissä, psyykkisissä ja sosiaalisissa ongelmatilanteissa. (Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma 2011, 16-18.) Haastateltavat kertoivat, että tämä oli toteutunut musiikkilukiossa hyvin.

Konfliktitilanteita kohdattiin yhdessä opiskelijatovereiden kanssa tarvittaessa henkilökunnan tuella. Muutenkin henkilökunnan tuki opiskelijan kasvuprosesseissa koettiin sopivana. Se tuki tasapainoista itsenäistymistä, minkä vuoksi haastateltavat kokivat itsenäistymisprosessin lukioaikana helpoksi.

Valtakunnallisten lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) mukaan yksi lukion tehtävistä on tukea opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja myönteistä kasvua aikuiseksi. Haastatteluvastauksia tarkastellessa tämän tehtävän toteutuminen nousee esiin selkeästi. Kaikki haastateltavat kertoivat, kuinka tällaista itsetuntemuksen ja identiteetin kehitystä tapahtui lukiossa paljon. Tätä kuvailtiin juuri nimenomaan hyvin myönteisin tavoin: kaikki haastateltavat kertoivat kokeneensa kannustusta omaksi itsekseen kasvamisessa.

Myönteiseen aikuiseksi kasvamisen tukeen liittyy mielestäni myös itsenäistymisen tuki. Kaikki haastateltavat kertoivat musiikkilukion olleen itsenäisyyteen kannustava koulu. Myös kotonaan asunut opiskelija kertoi oppineensa itsenäisyyttä lukioaikana esimerkiksi työtavoissa ja opintojensa suunnittelussa.

Tuloksia tarkastellessani havaitsin, että valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden laajalta vaikuttavat tavoitteet nuoren kasvulle ja kehitykselle lukioaikana ovat kokonaisuudessaan toteutuneet melko hyvin Kaustisen musiikkilukiossa. Esimerkiksi tavoitteet nuoren ajattelun kehittymisestä ja kriittisyydestä sekä monipuolisten työ- ja oppimistapojen näyttävät toteutuneet haastateltavien kohdalla. On kuitenkin pohdittava näiden tavoitteiden toteutumista ja toteutumisen syitä kriittisesti. On huomioitava nuoruusaikaan ikään kuin automaatioina kuuluvat itsenäistymisen ja identiteetin kehityksen tekijät.

9 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni johtopäätöksenä on, että Kaustisen musiikkilukion käymisellä on ollut suuri merkitys haastateltaville. Musiikkilukio on opettanut elämässä selviämiseen tarvittavia taitoja, sekä auttanut haastateltavia rakentamaan tervettä itsetuntoa ja identiteettiä. Tutkimuksessa haastateltavia oli vain neljä, ja näin ollen kohderyhmä oli melko pieni. Tutkimuksesta saadut tulokset kuvaavat mielestäni kuitenkin hyvin Kaustisen musiikkilukion vaikutuksia, ja ne ilmentävät hyvin myös omia ajatuksiani ja kokemuksiani Kaustisen musiikkilukiosta. En luonut tutkimusta aloittaessani varsinaisia tarkkoja hypoteeseja.

Koin yllättäväksi sen, että tulokset eivät rakentuneet suoraan käyttämäni haastattelurungon mukaisiksi, vaan vastaukset rakentuivat laajemmin teemarajoja ylittäen. Osa haastattelurunkoni kysymyksistä osoittautuikin epäolennaisiksi tutkimuskysymykseni suhteen, ja vaikkapa fyysiseen hyvinvointiin sekä kognitiivisiin taitoihin liittyvät kysymykset eivät lopulta tarjonneet tutkimukseeni merkityksellisiä tuloksia. Tämä saattoi johtua esimerkiksi kysymyksenasettelusta tai siitä, että käsitteitä ei välttämättä ymmärretty aivan samalla tavalla. Olen kuitenkin tutkinut ja analysoinut haastatteluaineistoa näidenkin aiheiden tiimoilta, vaikka en käyttänyt sitä varsinaisessa tulosten raportoinnissa.

Haastatteluja analysoidessani huomasin myös, kuinka helposti haastateltavat lipesivät varsinaisesta kysymyksestä ikään kuin "sivuraiteille". Koin tämän kuitenkin positiivisena, koska huomasin, että sen kautta haastattelutilanne itsessään rentoutui, ja haastateltavat olivat selkeästi rohkeampia puhumaan, kun he saivat jutella muistoistaan ja kokemuksistaan rennosti. "Sivuraiteille ajautumisen" ansiosta pääsin tarkastelemaan haastateltavien kokemuksia myös hieman perusteellisemmin, ja uskon myös, että se helpotti haastateltavien omaa analyysia eri aiheista ja auttoi muistamaan lukioaikaisia kokemuksiaan. Tutkimuksen eettisyyden kannalta raportoinnin ulkopuolelle jäävän tutkimusaineiston määrä tietenkin kannattaa pitää mahdollisimman pienenä. Tässä haastattelututkimuksessa pyrin kuitenkin hyödyntämään "yli jääneen" aineiston tarkastelemalla sitä hieman kauempaa, pohtien haastateltavien kokemuksia suhteessa omiin kokemuksiini. Toki pohdin jälkikäteen, kuinka eri tavoin haastattelurungon olisi voinut rakentaa, jotta "ylimääräistä" aineistoa ei kertyisi.

Pohdin jälkikäteen myös sitä, olisiko jo haastattelurunkoon ollut hyvä sisällyttää mahdollisuus kritiikkiin Kaustisen musiikkilukion antia ja vaikkapa lukion toimintakulttuuria kohtaan. Jonkin verran kritiikkiä nousi esiin haastatteluissa, mutta se ei varsinaisesti koskenut tutkimuskysymystäni. Pääasiassa kaikkien haastateltavien kokemukset olivat positiivisia, ja merkittäviä negatiivisia kokemuksia kysyessäni kukaan haastateltavista ei osannut sanoa esimerkkiä. Myöskään tutkimuskysymyksen kannalta kritiikki Kaustisen musiikkilukiota kohtaan ei ollut olennaista, joten se sitä ei juuri esiinny tuloksissani.

Pyrin haastateltavien tasa-arvoiseen siteeraamiseen, jotta tulokset ja aineisto eivät vääristyisi; jos tulokset koostuvat pääasiassa yhden tai kahden haastateltavan sitaateista, voidaan pohtia, onko analyysistä rajattu ulos ei-toivottu aineisto, ja suosittu vain tietynlaista materiaalia. Halusin noudattaa kriittisyyttä siinä, että raportoin todella niitä tuloksia, joita aineistosta nousi. Kuten aiemmin mainitsin, laadullisessa tutkimuksessa esitiedon ja ennakoasenteiden olemassaolo ja merkitys on tärkeä tiedostaa. Haastattelurunkoa muodostaessa tätä esitietoa oli käytettävä, ja se pohjautuikin pitkälti oletuksiini ja kokemuksiini, joita uskoin haastateltavien kokeneen. Tämä sulkeistamisen onnistuminen näkyy tutkimuksessani nyt esimerkiksi siinä, että vastaukset eivät muotoutuneetkaan haastattelurunkoni ja ennako-oletusteni mukaisesti, vaan haastattelurunkoa ja tuloksia vertaillessa voi nähdä eroavaisuuksia. Omat kokemukseni eivät olleetkaan aivan samanlaisia kuin haastateltavilla, ja vaikka tutkijana on mahdotonta täysin suvereenisti unohtaa oma ennakkotieto, onnistuin tutkimuksessani saamaan esiin tutkijasta riippumattomia tuloksia.

Tutkimuksessani halusin kuvata Kaustisen musiikkilukion annista kertovia tekijöitä ja tuloksia mahdollisimman laajasti. Tämän vuoksi esimerkiksi jotkin sitaatit toistuvat useammassa eri alaluvussa. Koin tarpeelliseksi mainita samoja opittuja ominaisuuksia ja taitoja eri alueiden ja alalukujen kohdalla, mikä antaa todenmukaisempaa kuvaa siitä, kuinka asiat vaikuttava toisiinsa. Musiikkilukiossa opitut asiat ovatkin selkeästikin syy-seuraussuhteessa. Nämä syyt ja seuraukset kuitenkin menevät varmasti limittäin ja ristiin useassa kohdassa: mielestäni on lähes mahdotonta päätellä mitkä ovat syitä ja mitkä seurauksia, mutta haastatteluaineistoa analysoidessa tällaista on selkeästi havaittavissa. Esimerkiksi esiintymiskokemuksista opittiin rohkeuden ja itsevarmuuden lisäksi myös sitä, kuinka omasta osuudesta huolehtiminen on elämässä merkittävää. Itsenäisestä opiskelusta opittiin vastuunottoa ja omien oppimistyylien tiedostamista.

Koska kyseessä on tapaustutkimus, ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä laajaan yleistettävyyteen. Pyrkimyksenäni on ennemminkin kuvata ilmiötä ja haastateltavien omia kokemuksia. Tutkimuksessa ilmenneet tulokset eivät välttämättä päde samanlaisina kaikkien musiikkilukioiden kohdalla, minkä vuoksi johtopäätöksissäni viitataan aina Kaustisen musiikkilukioon yksittäisenä tapauksena. Arvioin tutkimukseni kuitenkin validiksi, sillä tutkimustulokseni antoivat vastauksia tutkimuskysymykseeni; tutkimus vastasi sitä, mitä sen oli tarkoitus tutkia. Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetti on kompleksinen käsite, ja tätä tutkimusta tehdessäni olen ymmärtänyt, kuinka yksilöllisiä teemahaastattelusta saatavat tulokset ovat, ja kuinka rajallinen tutkimusotokseni oli. Tämän vuoksi tutkimuksen reliabiliteetille keskeinen tulosten toistettavuus on mahdotonta, eikä edes tapaustutkimuksessa varsinaisesti tarpeellistakaan. Tulokset ovat ideoita ja suuntaa antavia, ja niistä saadaan Kaustisen musiikkilukion kohdalla pätevää, tapauskohtaista tietoa.

Kun peilaan tuloksiani vielä taustateorioihin, huomaan selkeitä yhteneväisyyksiä. Kuten kerroin luvussa 5.1, nuoruusiän psykososiaaliseen kehitykseen kuuluu identiteetin muovautuminen, ja aikuisiän ajattelumaailmaan siirtyminen. Lukioaikana käsitys itsestä ja toisista muokkautuu, ja oman sosiaalisen minäkuvan hahmottaminenkin kehittyy. (Saarikallio 2009, 221.) Lukion yksi suuri tarkoitus onkin nuoren kehityksen tukeminen ja elämässä tarvittavien taitojen harjoittaminen. Tulosten perusteella Kaustisen musiikkilukio on tarjonnut erittäin hyvän ympäristön tällaiselle kasvulle. Nuoren identiteetin kehitykselle olennainen tuki ja itsereflektion mahdollisuudet musiikkilukiossa ovat erinomaiset: kaikki haastateltavat olivat hyvin yksimielisiä siitä, että Kaustisella sai kasvaa ja kehittyä omanlaisekseen ihmiseksi, ja musiikkilukion toimintaympäristö oli erinomainen omakuvan hahmottamisessa.

Musiikin läsnäolo lukioympäristössä on merkittävää. Kuten Saarikallio (2009) toteaa, musiikki tavoittaa yksilön monin eri tavoin, ja voi auttaa vaikkapa kognitiivisessa prosessoinnissa. Tällä voidaan tarkoittaa vaikkapa hyvinkin tiedostamatonta tiedonkäsittelyä. Tämän lisäksi musiikki on myös hyvin tunnesidonnainen alue (Saarikallio 2009, [Sloboda & Juslin 2001; Scherer 2004]). Musiikillinen ilmaisu voi auttaa nuorta tunteiden ja mielentilojen käsittelyssä (Saarikallio 2011, 222), mikä nousi voimakkaasti esille tulosluvun itseilmaisua käsittelevässä osiossa. Haastateltavat kertoivat, kuinka itseilmaisuus (nimenomaan musiikin kautta) oli lukiossa sallittua. Tästä johtopäätöksenä toteaisinkin, että Kaustisen musiikkilukiossa on onnistuttu luomaan hyvät puitteet itseilmaisulle, ja tämä on varmasti vaikuttanut vahvasti musiikkilukiolaisten hyvinvointiin.

Stephanie Pitts (2012) totesi tutkimuksessaan, kuinka musiikkitoiminnan vaikutus vaikkapa ujoon oppilaaseen voi olla valtava: se antaa rohkeutta ja kykyä tiedostaa omia vahvuuksiaan. Tutkimukseni tuloksista selviää, kuinka musiikkilukiassa vähemmän rohkeat opiskelijat ovat rohkaistuneet ja saaneet itseluottamusta. Musiikkitoiminnan ja aktiivisen toimintaympäristön ansiosta he löysivät omia vahvuusalueitaan ja mieleisiä toimintamuotoja.

Nuorelle on tärkeää kokea hänen toimintansa merkitykselliseksi ja tarkoitukselliseksi. (Pitts 2012, 66.) Tutkimustulosten perusteella näyttäisi, että Kaustisen musiikkilukiassa on onnistuttu antamaan opiskelijoille hyvät mahdollisuudet aktiiviseen toimintaan, ja kuten haastateltavat kertoivat, tuloksena oli usein vaikkapa konsertteja, joihin osallistuminen oli itselle mieleistä. Itselleni on ollut tärkeää lukioaikana oppia, kuinka omat taitoni ja ominaisuuteni pääsivät hyvin käyttöön, kun osallistuin erilaisiin vastuu-, suunnittelu- ja järjestelytehtäviin. Se on johtanut omallakin kohdallani aktiiviseen osallistumiseen. Haastattelutulosten ja omien kokemusteni perusteella Kaustisen musiikkilukiassa opittiin laittamaan omat lahjat ja ominaisuudet likoon yhteiseksi hyväksi, ja sen kautta saatiin aikaan isoja asioita.

Tuloksia analysoidessani havaitsin hyvin paljon yhtäläisyyksiä omien lukiokokemusteni kanssa. Haastateltavat kertoivat esimerkiksi vastuullisuuden, itsenäisyyden sekä aktiivisuuden kasvusta lukioaikana. Juuri näitä samoja asioita koen itse oppineeni Kaustisen musiikkilukion ansiosta. Lisäksi haastateltavien kuvaamat lukiossa opitut sosiaaliset taidot kuulostivat hyvin tutuilta peilattessani niitä omaan elämään. Lukion suurinta antia itselleni oli kyky toimia sekä samanhenkisten että aivan täysin erilaisten persoonien kanssa, ja saada näin aikaan suuriakin asioita, kuten Johanna totesikin haastattelussa: "-- oppi tulemaan toimeen tosi erilaisten ihmisten kanssa ja sen myötä olen oppinut asettumaan erilaisten ihmisten kenkiin." Musiikkilukio valmensi minuakin muiden erilaisuuden arvostamiseen ja yhteistyön saumattomuuteen. Huomasin tuloksista siis löytyvän paljon yhtäläisyyksiä oman lukiokokemukseni kanssa. Tämä puolestaan vahvistaa käsitystäni siitä, kuinka Kaustisen musiikkilukio on onnistunut säilyttämään hyviä piirteitään vuosien ja vuosikymmenten saatossa.

Haastatteluiden alussa jokainen haastateltavista kuvaili Kaustisen musiikkilukion tunnelmaa ja ilmapiiriä yhteisölliseksi. Jussi kuvaili musiikkilukion tunnelmaa seuraavalla tavalla:

"Ollaan yhtä perhettä tiäkkö että aina ku tultiin käytävällä vastaan niin sääntö oli että moikataan joka kerta." Mutta mikä Kaustisen musiikkilukiossa sitten on erityistä? Olisiko siellä jotain, mistä muutkin lukiot voisivat ottaa mallia?

Jussi kertoi haastattelussaan, että Kaustisella ei ollut kilpailutilannetta ja kilpailevaa asennetta, vaan sen sijaan toisten tukeminen oli keskeistä. Intohimoisista musiikinharrastajista puhuttaessa voisi kuvitella, että tällaiseen yhteisöön liittyisi aina tietynlainen kilpailutilanne. Pohdin kuitenkin itse myös samaa tutkimusta tehdessäni: koin omana lukioaikanaani musiikkilukiolaisten ajattelutavaksi sen, että toisen menestys ei ole pois omasta menestyksestä. Sen sijaan toisen onnistumisesta osattiin usein iloita. Oman kokemukseni mukaan tämä ei kuitenkaan tarkoittanut motivaation puutetta: toisten onnistumiset motivoivat minuakin. Ehkä motivaatio musiikkilukiossa ei synny kilpailun, vaan kannustuksen ansiosta. Erityisesti mieleeni ovat painuneet esiintymistilanteet, joissa yhteishenki pääsi erityisesti kukoistamaan, kun hyvään lopputulokseen päästiin usein tiiviillä yhteistyöllä. Myös epäonnistumisia käsiteltiin yhdessä, ja niille opittiin myös nauramaan. Lukuisten esiintymismahdollisuuksien vuoksi esilläolosta myös tuli luontevaa ja kynnys siihen madaltui vuosi vuodelta. Ehkä juuri tällainen lukioyhteisö ja -ympäristö luo kaikkein suotuisimmat olosuhteet rohkeuden ja itsevarmuuden kasvamiselle. Olen sitä mieltä, että lukioissa olisi tarpeellista kiinnittää enemmän huomiota kaikenlaisen kilpailuhenkisyuden karsimiseen, ja juurruttaa opiskelijoihin ajattelutapa, jossa toisten onnistumiset ovat ilonaihe ja kannustin.

Kaustisen musiikkilukiossa ilmapiirin ja yhteisöllisyyden toimivuuteen vaikuttaa varmasti lukion koko: Kaustisella lukio on verrattaen pieni. 150 oppilaan lukiossa on inhimillisesti ajateltuna mahdollista esimerkiksi oppia kaikkien lukiolaisten nimet. Eri vuosikurssien välillä yhteistä toimintaa on runsaasti, ja kaikkien vuosikurssien opiskelijat ovat yhteistyössä erityisesti musiikkitoiminnassa.

Memrikin (1997) pro gradu- tutkielmassa ilmeni hyvin vastaavanlaisia tuloksia kuin omassa tutkimuksessani. Tutkimuksessa haastateltavat kertoivat esimerkiksi ihmisenä kasvamisestaan, ja tiiviin yhteishengen positiivisista vaikutuksista. Samoin hänen tutkimuksessaan ilmeni musiikkilukion vaikutus erilaisten ihmisten kanssa toimimisen taitoon. Lisäksi esimerkiksi henkilökunnan kannustavuus ja terveen itseluottamuksen kehittyminen musiikkilukiossa olivat asioita, joita Memrik nosti esiin tuloksissaan. (Memrik 1997, 49.) Huomasin siis saaneeni tutkimuksestani aivan vastaavanlaisia tuloksia: esimerkiksi

juuri identiteetin kehitys ja sosiaalisen ympäristön positiivinen vaikutus näkyi voimakkaasti haastateltavieni vastauksissa.

Tämän tapaustutkimuksen perusteella Kaustisen musiikkilukion toiminnassa ollaan onnistuttu monessakin suhteessa. Nämä tulokset voivatkin antaa suuntaa siihen, millaiset asiat lukiokoulutuksessa vaikuttavat siihen, millaisia taitoja ihminen oppii. Kaustisen musiikkilukion toiminnassa on monia erityisiä piirteitä, minkä vuoksi se erottuu tavallisen lukion toiminnasta ja ympäristöstä. Memrikin tutkimustulosten, omien tutkimustulosteni sekä omien lukiokokemusteni perusteella voin huoletta todeta, kuinka merkittävää Kaustisen musiikkilukion toiminta on ollut ja on edelleen. Memrikin tutkiman ikäpolven, minun tutkimani ikäpolven sekä oman ikäpolveni väleillä on kulunut aikaa jopa vuosikymmeniä, mutta on ilahduttavaa huomata, kuinka Kaustisen musiikkilukiassa on kyetty pitämään yllä positiivista henkeä ja aktiivista, yhteisöllistä ilmapiiriä kaikkien näiden vuosien ajan, ja musiikkilukion positiiviset vaikutukset näkyvät monien elämässä vielä pitkään lukion jälkeen - ehkäpä pysyvästi.

Tutkimukseni jälkeen jatkokysymyksinä olisi mielenkiintoista tutkia Suomen eri musiikkilukioiden välisiä eroja: millaiseksi musiikkilukion ilmapiiri on koettu? Vaikuttaako musiikkilukioiden ilmapiiriin esimerkiksi kilpailuhenki tai kovat musiikilliset tavoitteet? Onko musiikkilukioiden mahdollisilla taidemusiikki- tai pop/jazz-musiikkipainotuksilla merkitystä, kun arvioidaan lukioiden ilmapiiriä tai opiskelijoiden hyvinvointia?

Tutkimuksessani en vertaillut Kaustisen musiikkilukiota tavallisiin lukioihin. Siksi olisikin mielenkiintoista tutkia, kokevatko tavallisen lukion käyneet oppineensa lukioistaan samoja asioita, kuin Kaustisen musiikkilukion käyneet. En vertaillut tutkimuksessani myöskään Kaustisen musiikkilukiota muiden Suomen musiikkilukioiden kanssa. Kuten jo edellä totesin, jatkon kannalta olisi kiinnostavaa tietää, ovatko eri musiikkilukion käyneet saaneet samanlaisia kokemuksia. Jos eivät, niin mikä Kaustisen musiikkilukiosta sitten tekee niin erityisen?

10 LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R., & Vilén, M. (1999). Nuoren aika (Time of the young). Porvoo: WSOY.
- Allardt, E. (1998). Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Toim. Roos, J.P. & Hoikkala, T. *Elämänpolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, P. (1994). *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.
- Anttila, P. 1996. *Tutkimisen taito ja tiedonhankinta*. Akatiimi Oy. Helsinki.
- Berndt, T. J. (1982). The Features and effects of friendship in early adolescence. *Child Development*. 53. 1447-1460.
- Clift, S., & Hancox, G. (2001). The perceived benefits of singing: Findings from preliminary surveys of a university college choral society. *Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 121 (4), 248-256.
- Csikszentmihalyi, M. & Larson, R. (1984). *Being adolescent. Conflict and growth in the teenage years*. New York: Basic Books.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: W. W. Norton.
- Erkkilä, J. (1996). *Musiikki ja tunteet musiikkiterapiassa. Musiikin emotionaalisten vaikutusten kolmidimensiomalli*. Hankasalmi: Havusalmen kirjapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hallam, S. (2010) 'The power of music: its impact of the intellectual, personal and social development of children and young people', *International Journal of Music Education* 38(3), 269-289.
- Hartup, W. (1983.) Peer relations. Teoksessa: Paul Mussen (toim.) *Handbook of child psychology*, Vol. IV. New York: John Wiley & Sons.
- Hartup, W. (1992.) Having friends, making friends and keeping friends: Relationships as educational contexts. *Early Report* 19, 1-14.
- Havighurst, R. J. (1955). *Human Development and Education*. New York.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hääkuoro, verkkosivu: <http://www.haakuoro.fi/> (viitattu 19.11.2013.)
- Jarasto, P. & Sinervo, N. (1999). *Murrosikäisen ja nuoren maailma*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Järvinen, T. (2003). *Urheilijoita, taiteilijoita ja IB-nuoria. Lukioiden erikoistuminen ja koulukasvatuksen murros*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 37. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 295–328.
- Kaustisen evankelinen kansanopisto, verkkosivu:
www.kaustisenopisto.fi/opintolinjat/yleissivistava-koulutus/ala-konni-kansanmusiikkilinja. (viitattu 21.11.2013)
- Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus (1996-1997).
- Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus (1997-1998).
- Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus (1998-1999).
- Kaustisen musiikkilukion toimintakertomus (1999-2000).
- Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma, 19.3.1997
- Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma, 28.6.2011
- Kaustisen musiikkilukio, verkkosivu: www.musiikkilukio.net. (viitattu 19.12.2013)
- Koistinen, M. (2010). *Nuorten hyvinvointi, opiskelu ja opinto-ohjaus erityisen koulutustehtävän saaneessa lukiossa*. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Korkiamäki, R. (2013.) *Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa*. Väitöskirja, Tampereen Yliopisto. Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.
- Koutsoupidou, T., & Hargreaves, D. (2009). An Experimental Study of the Effects of Improvisation on the Development of Children's Creative Thinking in Music. *Psychology of Music*, 37(3). 251-278.
- Larson, R. (1995). Secrets in the bedroom: Adolescents' private use of media. *Journal of Youth and Adolescence*, 24 (5), 535-549.
- Lehtomaa, M. 2008. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa Perttula, J & Latomaa, T. (toim.): *Kokemuksen tutkimus. Merkitys-Tulkinta-Ymmärtäminen*. Lapin yliopistokustannus: Rovaniemi. 163–194.
- Lukiolaisten hyvinvointitutkimus (2007). Tutkija: Merimaa, M., Paino: Ykkös-Offset Oy 2008.
- Lukiolaisten hyvinvointitutkimus (2012). *Onnelliset opintiellä? Lukiolaisten hyvinvointitutkimus*. Tutkija: Laitinen, L. (2012).. Suomen lukiolaisten liitto.
- Lukiolaki, 11§. (21.8.1998/629.)
- Lukion opetussuunnitelman perusteet (2003). Helsinki: Opetushallitus.
- Memrik, M. (1997). *Se oli semmonen positiivinen kaaostila: viiden Kaustisen musiikkilukion käyneen musiikin ammattilaisen kuvaus lapsuudestaan, lukioajastaan ja suuntautumisestaan musiikilliseen ammattiin*. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Pro gradu –tutkielma.

- Mäkelä, A., et al [toim.] (2006). Jotain sopivasti toisin: Kaustisen musiikkilukio 1976-2006. Kaustinen: Kaustisen musiikkilukio.
- Nurmi, J-E. 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa: Lyytinen, P., Korkiakangas, M., & Lyytikäinen, H. (toim.) *Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 256-274.
- Näppärit, verkkosivu: <http://napparit.kpk.fi/> (viitattu 21.11.2013)
- Opetushallitus, verkkosivu: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/lukiokoulutus (viitattu 18.12.2013)
- Paynter, J. (1982). *Music in the Secondary School Curriculum*. Cambridge University Press.
- Pinto, A., Kreipe, R. E. & McCoy, K. J.M. (1997). Impact of mood states on coping strategies in hospitalized adolescents. *Journal of Adolescent Health, Vol. 20 (2)*.
- Pitts, S. E. (2007) Anything Goes: A case study of extra-curricular musical participation in an English secondary school. *Music Education Research, 9 (1)*: 145-165.
- Pitts, S. (2012). *Chances and choices. Exploring the Impact of Music Education*. Oxford University Press
- Plancherel, B. & Bolognini, M. (1995). Coping and mental health in early adolescence. *Journal of Adolescence, Vol. 18*, p. 459-474.
- Raphael, D. (1996). Determinants of Health of North-American Adolescents: Evolving Definitions, Recent Findings and Proposed Research Agenda. *Journal of Adolescent health, Vol. 19*, 6-16.
- Rauscher, F. (2009). The Impact of Music Instruction on Other Skills. In S. Hallam, I. Cross, & M. Thaut (toim.), *The Oxford Handbook of Music Psychology* (pp. 244-252). New York: Oxford University Press
- Ryan, A. M. (2001). The Peer Group as a Context for the Development of Young Adolescent Motivation and Achievement. *Child Development, vol. 72* (nro 4), 1135-1150.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Verkkosivu: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 05.03.2014.)
- Saarikallio, S. (2007). *Music as mood regulation in adolescence*. Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2007, 46 p. Jyväskylä: Yliopistopaino
- Saarikallio, S. (2009). Musiikki ja nuoren psykososiaalinen kehitys. Teoksessa J. Louhivuori & P. Paananen & L. Väkevä (toim.) *Musiikkikasvatus*. Vaasa: Ykkös-offset Oy, 221–231
- Saarikallio, S. (2011). Music as emotional self-regulation. *Psychology of Music. 39(3)* 307–327.

- Scherer, K. R. & Zentner, M. R. (2001). Emotional effects of music: Production rules. In P.N. Juslin & J.A. Sloboda (toim.), *Music and Emotion: Theory and Research*, pp.361-392. New York: Oxford University Press.
- Shaffer, D. R. (1996). *Developmental psychology: Childhood and adolescence*. Fourth edition. Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Simpson, D. J. (1969). The effect of selected musical studies on growth in general creative potential (Doctoral Dissertation, University of Southern California). *Dissertation Abstracts*, 30, 502A–503A.
- Sloboda, J.A. & Juslin, P. N. (2001). Psychological perspectives on music and emotion. In P. N Juslin & J. A. Sloboda (Eds.), *Music and Emotion: Theory and Research*, pp.71-104. New York: Oxford University Press. .
- Tulamo, K. (1993.) *Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen liittyviä tekijöitä*. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Studia Musica 2.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vahtera, S. (2007.) *Optimistit opintiellä. Opinnoissaan menestyvien nuorten hyvinvointi lukiosta jatko-opintoihin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Vuorinen, R. (1990). *Persoonallisuus ja minuus [Personality and self]*. Juva: WSOY.
- Vuorinen, R. (1998). *Minän synty ja kehitys*. Porvoo: WSOY
- Yin, R. (1994). *Case study research: Design and methods* (2. painos.). Thousand Oaks, CA: Sage Publishing.
- Ylioppilastutkintolautakunta, <http://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/yleistae/historia> (viitattu 3.3.2014)

LIITE 1

Haastattelurunko

Mitä merkitystä musiikkilukiolla on ollut?

1. Sosiaalinen ympäristö

- Opitko jotain merkittävää toimiessasi tällaisessa yhteisössä?
- Vaikuttiko samanhenkisyys siihen, millaiseksi itse koit itsesi?
- Oletko hyötynyt lukioajan verkostoitumisesta myöhemmässä elämässäsi?
- Onko tällainen sosiaalinen ympäristö lukioaikana vaikuttanut lukion jälkeen opinnoissasi, työssäsi, muussa elämässä?

2. Ympäristö

- Missä asuit? Koitko itsenäistyneesi lukioaikana?
- Millä tavalla musiikkilukio tuki itsenäistymistäsi?
- Millä tavalla koit lukion henkilökunnan vaikuttavan?
- Millainen ympäristö Kaustinen kokonaisuudessaan oli?

3. Omakuva ja identiteetti

- Saitko ilmaista ja toteuttaa itseäsi? Opitko siitä jotain?
- Auttoiko se identiteetin kehittämisessä?
- Rohkaisiko musiikkilukio sinua olemaan oma itsesi?
- Onko se näkynyt myöhemmässä elämässäsi ja omakuvassasi?

4. Esiintymistilanteet (esiintymistaito)

- Esiinnytkö paljon? Millaisissa tilanteissa?
- Opettiko se sinulle jotakin?

5. Aktivointi (osallistuminen)

- Oliko musiikkilukio mielestäsi aktiivinen ympäristö? Oppimisen kannalta, tiedolliselta kannalta?
- Vaikuttiko ympäristö ja musiikkiharrastus tieto-/lukuaineiden oppimiseen?
- Aktivoiko musiikkilukio sinua yhteiskunnan jäsenenä? Osallistuminen ja sitoutuminen?
- Saitko riittävästi vastuuta?

6. Tunne-elämykset

- Opettiko musiikkilukio sinulle tunteiden säätelyä?
- Jäikö lukiosta käteen mullistavia tunne-elämyksiä?
- Kasvattivatko epäonnistumiset?

7. Fyysinen hyvinvointi?

- Rohkaisiko musiikkilukio fyysisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen?
- Opitko jotain omista oppimistyyleistäsi ja -strategioistasi?

8. Kognitiiviset taidot

- Opettiko musiikkilukio sinulle joitakin erityisiä kognitiivisia taitoja?
- Opitko esimerkiksi sitkeyttä, itsekuria?

LIITE 2

8 §

Nuorille annettavan opetuksen tuntijako

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien määrä
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3
Kielet		
perusopetuksen vuosiluokilta 1–6 alkava kieli (A-kieli)	6	2
perusopetuksen vuosiluokilta 7–9 alkava kieli (B-kieli)	5	2
muut kielet		16
Matematiikka		
lyhyt oppimäärä	6	2
pitkä oppimäärä	10	3
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	2	3
Maantiede	2	2
Fysiikka	1	7
Kemia	1	4
Uskonto tai elämänkatsomustieto	3	2
Filosofia	1	3
Psykologia	1	4
Historia	4	2
Yhteiskuntaoppi	2	2
Taito- ja taideaineet	5	
Liikunta	2	3
Musiikki	1-2	3
Kuvataide	1-2	3
Terveystieto	1	2
Opinto-ohjaus	1	1
Pakolliset kurssit	47–51	
Syventävät kurssit vähintään	10	
Soveltavat kurssit		
Kurssit yhteensä vähintään	75	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä ja soveltavia kursseja. Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijalle annetaan muuta ohjausta.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin

yhtä A-kieltä. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi.

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi

LIITE 3

Kaustisen musiikkilukion tuntijako

Oppiaine tai aineryhmä	Oppilaille pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien kurssien vähimmäismäärä
Äidinkieli	6	2
Kielet		
A-kieli	6	2
B-kieli	5	2
Muut kielet	-	16
Matematiikka		
Lyhyt oppimäärä	6	2
Pitkä oppimäärä	10	3
Ympäristö- ja luonnontieteet 3)		
Biologia		4
Maantieto		4
Fysiikka		8
Kemia		4
Katsomusaineet		
Uskonto/elämäkatsomustieto	3	2
Filosofia	1	2
Psykologia	-	5
Historia, yhteiskuntaoppi	5	3
Taideaineet 4)		
Musiikki	8	4
Kuvaamataito	1	1
Liikunta, terveystieto	3	3
Oppilaanohjaus	1	-
Pakolliset kurssit 1)	45-49	
Syventävät kurssit väh. 2)	10	
Soveltavat kurssit		
Yhteensä väh.		75

- 1) Valtakunnalliseen tuntijakoon merkittyjä, yhteisiin opintoihin välittömästi liittyviä kursseja erityistehtävän mukaisia kursseja
- 2) Eheyttäviä kursseja, menetelmäkursseja, muita koulukohtaisia kursseja sekä muissa oppilaitoksissa opiskeltavia kursseja
- 3) Valittava vähintään 3 oppiainetta ko. ryhmästä
- 4) Oppilaan oppimäärään tulee sisältyä vähintään 12 kurssia musiikkia